

FREEWAVE

nr. 483

NOSTALGIE

COLOFON

Exploitatie: Stichting Media Communicatie

Hoofredacteur: Hans Knot

Lay-out: Jan van Heeren

Vaste medewerkers:

Paul de Haan, André van Os, Lieuwe van der Velde, Martin van der Ven

Verantwoordelijke uitgever:

Stichting Media Communicatie, Jan-Fré Vos,

Kornoeljestraat 4a, 9741 JB Groningen

E-mail: info@mediacommunicatie.nl

www.mediacommunicatie.nl

Correspondentieadres:

Hans Knot,

Populierenlaan 8, 9741 HE Groningen

E-mail: hknot@home.nl

www.hansknot.com - www.soundscapes.info

Lidmaatschap:

Een abonnement op Freewave Media Magazine (digitaal) kost tegenwoordig HELEMAAL NIETS!

Uiteraard staat het u vrij een donatie naar SMC te sturen. (Zie hieronder.)

U kunt het pdf-bestand downloaden op:
www.freewave-media-magazine.nl

Transacties en donaties:

ING-rekening: NL85 INGB 0004 0657 00 t.n.v. Mediacommunicatie, Groningen (BIC: INGBNL2A)

PayPal -betaling ook mogelijk

Adverteren in Freewave Nostalgie is mogelijk. E-mail: info@mediacommunicatie.nl

FOTO'S

Indien niet anders vermeld zijn alle foto's uit het Freewave en Offshore Echo's archief.

ISSN NR. 1381-8562

COVER:

1952 - Met het hele gezin op een Hollandse tandem, voortgedreven door een uit Frankrijk geïmporteerde 'Le Poulain'-motor

Met dank aan tijdschrift "Bromfiets"

Zie ook recensie op blz. 32-33

Beste lezers,

We verwelkomen Lieuwe van der Velde als nieuwe schrijver in ons blad. Zijn eerste artikel gaat over de Ultraphon, een grammofoon met 2 armen. Het deed me terugdenken aan mijn tijd bij de lokale omroep, waar we wel eens (buiten de uitzending om) 2 dezelfde singletjes op hetzelfde moment trachtten te starten. Natuurlijk zat er toch ietwat tijdsverschil tussen, en werd aldus een nagalm verkregen die soms nog best aardig klonk ook. Achteraf gezien, zo leerde ik van Lieuwe, hadden we gewoon een Ultraphon moeten gebruiken!

Naast Lieuwe heeft ook de 'harde kern' van het Freewave Nostalgie-team weer de nodige artikelen voor dit nummer aangeleverd. De inhoudsopgave hieronder laat weer een grote variëteit aan onderwerpen zien. Bij het bereiken van bladzijde 48 hebben we er weer een punt achter moeten zetten, maar er zit nog genoeg in het vat. Zoveel zelfs, dat ik nu wel kan verklappen dat er dit jaar niet de gebruikelijke 5, maar 6 nummers uit zullen komen. En wie meteen op de hoogte wil worden gebracht wanneer de volgende Freewave Nostalgie te downloaden valt, schrijft zich in via deze link: <http://goo.gl/forms/H7llyy0ogeY> (Geldt uiteraard niet voor degenen die al ingeschreven staan!)

Veel leesplezier weer, Jan van Heeren

Inhoud

Anti-rookactie 1967	3
Foto van 50 jaar geleden	4
Omroephistorie: Louis Frequin	5
Kleurenexperiment WDR	6
Sluiting van 3 podia in Groningen in 1967	7
Naakt in vroege clips	10
De ontwikkeling van de Ultraphon	11
Géén 1-aprilgrap	15
Zendschip-locaties op de webcam!	17
Foto's brengen veel herinneringen boven	20
"Televisieoproer"	21
Een kwartier met Wout Steenhuis	22
Een gala aan koffie	24
Radio Kootwijk	25
Opiniepeiling tegenover luisteronderzoek	26
Afluisteren	31
Recensie: De Bromfiets 1948-2015	32
De media in november 1987	34
Voetbalbeleving	37
Zwarte Pieten déjà vu	40
Berthe Beydals overleden	41
Laagvermogen radio	42
Hoe we leerden lezen op school	44
De mp3 generatie	45
Internet surftips	46
SMC Shop	47

Anti-rookactie 1967

TEKST:
HANS KNOT

Recentelijk zag ik een leeg sigarettendoosje dat achteloos was weggegooid op straat liggen met daarop de welbekende waarschuwing dat roken dodelijk kan zijn. Al vele jaren zie je geen enkele advertentie op billboards, in kranten en tijdschriften dan wel dat je ze niet meer hoort via radio en ziet via televisie. Het roken is dan ook in even zovele jaren drastisch teruggedrongen, mede dankzij allerlei overheidsmaatregelen waarbij in openbare gebouwen, restaurants, cafés en ga zo maar door, een absoluut verbod tot roken is ingesteld.

Mijn gedachten gingen terug naar de jaren zestig en de middelbare school, gelegen aan de Violenstraat in Groningen. Achter op het schoolplein werd driftig door een meerderheid van de scholieren in de pauze gerookt en we werden er ook niet op aangesproken door het onderwijzend personeel, immers in de lerarenkamer en ook door de schoolpleinwachten, werd er ook driftig op los gepaft. Roken was even gevaarlijk als nu maar het was veel en veel goedkoper, vooral omdat we met een groot aantal klasgenoten gezamenlijk inkochten. Anno 2015 is een pakje slechts 40 gram maar toen kon je gewoon, in een tabakswinkeltje op de hoek van de Oude Kijk in 't Jatstraat en de Visserstraat een kilo goedkope tabak kopen, dat gezamenlijk werd betaald en onderling werd gedeeld.

Het bracht me ook bij de gedachte in hoeverre rond die tijd aan reclamevoering werd gedaan. Vrijwel elk dagblad had per editie meerdere advertenties voor rookwaren, alsook de geïllustreerde weekbladen. Radio Veronica pompte er dagelijks ook meerdere commercials uit voor diverse tabaksfabrikanten. Het geld rolde aan alle kanten en er werd dus volop gerookt, duidelijk zichtbaar voor een ieder tot in de televisieprogramma's aan toe.

Niet veel later, in 1967, bezocht ik de Handelsavondschool, gevestigd in hetzelfde pand als de MULO Cort van der Lindenschool in de Groninger Violenstraat en wel met als doel na het Middenstandsdiploma ook nog eens een aantal specialistische boekhouddiploma's te behalen. Op de informatietafel lagen er op een avond informatieve folders en flexi-grammofoonplaten gericht op de middelbare scholieren onder de noemer 'Niet roken 1967'.

Het was een campagne die puur gericht was op ruim 400.000 jongens en meisjes die op dat moment het voortgezet onderwijs volgden, waarbij gekozen was voor een combinatie van een informatiefolder – waarin werd gewezen op de gevolgen van het roken en een gratis grammofoonplaat. Het plaatje was aan de ene kant getiteld 'Oh so wrong' en de andere kant 'Oh Sussana', beiden gespeeld en gezongen door Eddy and the Eddysons.

De actie 'Niet roken '67' werd gesteund door de Nederlandse overheid en uitgevoerd door de Stichting Landelijke organisaties voor de Kankerbestrijding. In de voornoemde folder werden de jongeren opgeroepen goed na te denken over de nadelen van het roken en werd hen een advies gegeven: 'Maak van je leven een langspeelplaat.' Een voorlichtend verhaal trouwens geschreven door Dr. Lenze Meinsma, grote voorvechter van het rookverbod in die tijd.

Over Eddy and the Eddysons kan nog gezegd worden dat Eddy, toen nog aan het begin van zijn loopbaan, Eddy Ouwens is. Hij schreef sindsdien tientallen hits en produceerde diverse groepen met ondermeer Teach In, Sandy Coast, Jackpot en Bolland and Bolland en scoorde zelf, ondermeer onder de naam Danny Mirror ook de nodige hits. Ook zou hij in de tweede helft van de jaren tachtig nog enige tijd programma's presenteren, ondermeer voor Radio Monique.

<https://www.youtube.com/watch?v=xbe3t5CAKDs>

<https://www.youtube.com/watch?v=p7zhTVIeIWE>

Foto van 50 jaar geleden

Vijftig jaar geleden startten in juni de programma's van Swinging Radio England en Britain Radio vanaf de MV Laissez Faire. Lang zou het feest niet duren. Radio England werd in november omgewisseld voor het Nederlandstalige Radio Dolfijn. Ook dit station kende maar een kort bestaan en werd in maart 1967 omgewisseld voor Radio 227.

Hans Knot ontving recentelijk de onderstaande foto. Hij werd toegestuurd door Jack Curtis, destijds een van de leidinggevendens achter de projecten vanaf de Laissez Faire. De foto is genomen op een persconferentie in Amsterdam, waar enerzijds het einde van Radio England werd aangekondigd, en anderzijds de oprichting van Radio Dolfijn. Op de foto: staand: Jack Curtis; rechts: Bill Vick en Basil van Rensburg. (JvH)

Louis Frequin

tekst: André van Os

De eerste talkshow op de Nederlandse televisie heette 'Gastenboek'. Dit 'tamelijk vrijblijvend interviewprogramma met mensen die iets leuks of wetenswaardigs te melden hadden' werd tussen 1952 en 1954 uitgezonden door de KRO.

Na een korte onderbreking kwam het programma in een gewijzigde vorm terug. Jan Castelijns, hoofd KRO-televisie, en Wouter Perquin van de Katholieke Volkspartij (KVP) wilden een reeks televisie-interviews maken met katholieke ministers en staatssecretarissen. Als gespreksleider werd de hoofdredacteur van De Gelderlander, Louis Frequin, aangetrokken. Het nieuwe 'Gastenboek' werd dankzij Frequin een succes onder de nog bescheiden schare televisiekijkers.

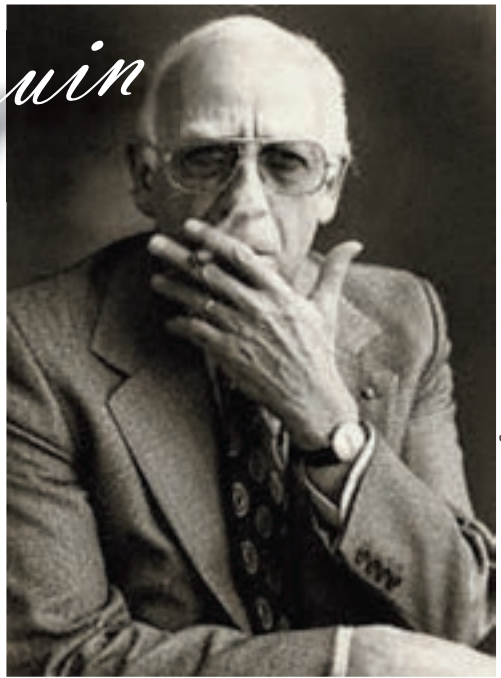
Tweemaal per maand werden KVP-politici aan de tand gevoeld. (Voor de eerste uitzending, met als gast minister Witte, had de KVP een stapeltje karikaturen en spotprenten geleverd die voor de camera werden vertoond. Auteursrecht is van alle tijden: bij de KRO stroomden de eisen van de tekenaars voor financiële genoegdoening en bronvermelding binnen). Frequin ondervroeg alle katholieke bewindslieden en de voorzitter van de KVP. 'Hij deed dat vriendelijk en rustig, hoewel critici hem verweten bewindslieden zomaar in de rede te vallen en hen niet te laten uitspreken', schreef A.F. Manning in '60 jaar KRO'.

Begin 1960 werd de formule van 'Gastenboek' nogmaals gewijzigd: men was door de hoogwaardigheidsbe-

Louis Frequin en Anneke Beekman, 1961
(Nationaal Archief, collectie Spaarnestad)

kleders heen en richtte zich nu meer op actualiteiten. Daarmee werd het programma de voorloper van 'Brandpunt', dat in oktober van dat jaar voor het eerst de lucht in ging vanuit Studio Irene. Frequin was één van de oprichters van 'Brandpunt'. Bovenal was hij dagbladjournalist (hoofdredacteur van De Gelderlander van 1945 tot 1977), maar ook de radio was hem niet vreemd: als Willem de Wael schreef hij in de oorlog voor de gelijkgeschakelde Nationale Omroep. In zijn rubriek 'Landmanslust'

Biografisch Woordenboek Gelderland

---

waren hoorspelen als 'Waar de kersen rijpen' te horen.

Dick Verkijk wijst in zijn boek 'Radio Hilversum 1940-1945' op Frequins rechtse sympathieën en lidmaatschap van het Nationaal Front. Hij wilde persé dat zijn bijdragen aan de omroep in bezettingstijd onder het pseudoniem De Wael werden gepresenteerd, maar dat ging -onder meer in de Radiogids- nog wel eens fout, zodat hij in de ether en op papier bij zijn echte naam werd genoemd.

Het biografisch woordenboek Gelderland benadrukt juist een heroïsch verzetsverleden: "Kort na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog koos Louis voor een actieve rol in het verzet. Al in 1941 verspreidde hij illegale berichten. Na het verschijningsverbod van De Gelderlander richtte Louis de illegale Maasbode op, die hij enige tijd later omdoopte in het Katholiek Kompas. De Sicherheitsdienst had Louis al vroeg in het vizier. Het eerste verhoor onderging hij in 1941. Twee jaar later werd hij voor de eerste keer gearresteerd, na een overval op een distributiekantoor. In mei 1944 werd Louis weer opgepakt door de SD en opgesloten in een dodencel van het beruchte concentratiekamp Vught, waar hij bij verhoren zwaar werd mishandeld. Na zijn overbrenging naar Utrecht ontsnapte hij door de chaos op Dolle Dinsdag uit zijn gevangenschap."

Louis Frequin overleed in 1998 op 84-jarige leeftijd. Overigens kreeg zijn zoon Willibrord op zijn voorspraak ook een baantje bij KRO's Brandpunt.

Ook weer zo'n moment dat bij de jeugd van tegenwoordig niet bekend is en voor de ouderen soms is verdreven uit het geheugen. Ik neem je even mee naar begin februari 1967 want toen waren er veertig man van de WDR, de West Deutsche Rundfunk, die op een woensdagavond in de studio's van het natuurkundig laboratorium van NV Philips, dat was gevestigd in Waalre, hun eerste amusementsprogramma in kleur live hadden uitgezonden.

Het gezelschap van technici en artiesten was reeds een week eerder naar Eindhoven gekomen om zich met de apparatuur en de mogelijkheden vertrouwd te maken. Ook werd bekend gemaakt dat op 24 augustus 1967 de Duitse kleurentelevisie, met een officiële plechtigheid in Berlijn, van start zou gaan. Er zat tevens een Nederlands kleurtje aan het geheel want de technische leiding van de WDR had besloten eveneens gebruik te maken van Philips camera's, uitgerust met de zogenaamde plumbiconbuis, waarvan gebleken was dat zij destijds de beste resultaten opleverde. Om ervaring met de kleurencamera's op te doen werd tot de eerste live-uitzending in Waalre besloten.

Het geslaagde programma werd op locatie van de golfbaan in Valkenswaard door een groot aantal Duitse journalisten op verschillende kleurentoestellen gevolgd. Het was parodistisch van opzet en in het eerste deel van het 45-minuten durende programma, werden een reclamefilmpje, een politiek cabaret, een minicrime, nieuwsberichten en het weerbericht gebracht. In het tweede deel zongen Inge Bruck en Peter Kraus internationale chansons, waarvan enkele in het Nederlands met diverse balletscènes, waarna twee goochelaars de gelegenheid kregen in kleuren hun wonderen te verrichten.

In de tweede helft van de jaren zestig waren in vele steden jeugdcentra geopend met als doel de baby-boomers te vermaken en ze vooral ook van de straat te houden. Elke redelijk grote stad had er wel een paar, zoals ook in de Martinstad Groningen. In maart 1967 kwam er echter slecht nieuws want de Stichting Centrum, waarbinnen drie jeugdsociëteiten functioneerden, dreigde kopje onder te gaan vanwege de slechte financiële situatie. Ja, er werd zelfs al gesproken van een dreigend faillissement.

Het ging om de volgende drie gelegenheden: Allereerst 'Tour '66,' dat gevestigd was in de Gelkingestraat - midden in het centrum van Groningen. Daarnaast ging het om 'het Krotje', dat aan de Helperwestsingel aan de rand van de toenmalige nieuwbouwwijk 'De Wijert' was gevestigd. En tenslotte om 'het Soosje', een onderkomen aan de rand van de binnenstad aan de Kruitlaan. Zij waren alle eigendom van de Stichting, die in maart 1967 een totale schuld van meer dan tachtigduizend gulden zou hebben gehad.

Het bleek dat de basis voor de grote schuldenpost van de Stichting al werd gelegd in januari 1966. Toen huurden de algemeen directeur van de Stichting, Tony Veuger en zijn broer Bé, die als economisch directeur optrad, een kelder aan de Tuinstraat. Hierin wilden ze een bar voor de jeugd beginnen om weerstand te bieden aan de concurrentie van de net opgerichte jeugdsociëteiten Daddle Doofy, High Society Club en Société Artistique.

Deze toenmalige drie nieuwelingen troffen vooral de bestaande sociëteit 't Krotje aan de Helperwestsingel, die eigendom was van de Stichting en waar per avond soms wel 800 tieners kwamen. Hieronder vele Indische jongeren die in de zuidelijke wijk woonachtig waren. Maar door de komst van de nieuwe clubs liep de belangstelling voor het oude Krotje snel terug. Nadat de heren Veuger voor bijna vijfduizend gulden aan de kelder verbouwd hadden, werd hen op grond van de toenmalige Hinderwet verboden deze ruimte te betrekken met het gestelde doel van bargelegenheid.

De Stichting had toen net het pand in de Gelkingestraat in huur verworven, waarin tot dan toe een bloemenprikkersfabriek was gevestigd. Dit gebouw, dat aan huur vijfhonderd gulden per maand diende op te brengen, was oorspronkelijk bestemd voor de culturele en artistieke doeleinden van de Stichting die jeugdactiviteiten wenste te stimuleren. Maar omdat het kelderplan was mislukt, openden de heren Veuger op 1 mei hun Tour '66 in het pand aan de Gelkingestraat.

De verbouwingen en inrichting zouden toen bijna 40.000 gulden hebben gekost. Het liep in het begin storm in Tour '66, waar men vanaf 's middags twaalf uur terecht kon om te dansen of gewoon te vertoeven en vrienden te ontmoeten. Er werden echter meer frisdranken 'verkocht' dan er geld geïnd werd en dit was ook in het Soosje en het Krotje het geval. Verder zou een indrukwekkend aantal kruimeldiefstallen er toe hebben bijgedragen dat de schuld een 120.000 gulden zou hebben bedragen.

De gemeenteraad van Groningen ging in op het verzoek tot financiële ondersteuning en gaf toen 'n subsidie van 15.000 gulden. Ook het Rijk sprong voor eenzelfde bedrag bij en de directie van een frisdrankenfabriek was bereid een injectie van 8000 gulden te geven. Hierdoor werd de schuld op ruim 80.000 gulden terug gebracht. Helaas was een jaar later dit schuldbedrag bijna ongewijzigd en was er maar een oplossing te vinden.

Op 14 maart 1967 was het volgende verontrustende persbericht uitgegaan naar de lokale kranten: 'Om niet nog verder in de moeilijkheden te raken heeft de Stichting, waarvan het dagelijks bestuur wordt gevormd door dominee J. Matzer van Bloois, ir. B. F. Dijkstra uit Haren en de heer W. Rottinghuis, besloten hun sociëteiten te sluiten.' Diezelfde dag werd met een verhuiswagen de inboedel uit het pand van Tour '66 weggehaald.

De tieners in de stad Groningen namen niet alleen afscheid van de mogelijkheid rond te hangen in het pand in de Gelkingestraat maar ze zouden vervolgens ook de panden van 'het Soosje' aan de Kruitlaan en die van 'het Krotje' aan de Helperwestsingel niet meer kunnen betreden.

De heren Veuger waren, zo werd op 15 maart 1967 bekend, intussen niet meer aan de Stichting verbonden. Een dag later werd nogmaals bevestigd dat ook de onder de Stichting ressorterende dansgelegenheid 't Krotje aan de Helperwestsingel gesloten was. Ondanks dat eerder gesproken werd over een tekort van ongeveer f 80.000,- stelde het bestuur van de Stichting dat uit voorlopige cijfers zou blijken dat het om niet meer dan f 40,000 ging, maar stelde men tevens dat dit een onvoldoende garantie tot voortzetting van de activiteiten was.

In een verklaring naar de pers lichtte het bestuur destijds het een en ander toe: 'De oorzaken moeten in de eerste plaats gezocht worden bij interne moeilijkheden, die voortkomen uit de aard en de houding van de groep jeugd op wie zich de arbeid van de Stichting richtte. Het stichtingsbestuur is voorts tot de erkenning gekomen als particulieren onvoldoende garanties te kunnen geven met betrekking tot de in de etablissementen omgaande en aanwezige goederen en gelden'.

In principe was het zo dat het eerste bestuur van de Stichting Centrum een aantal jaren eerder was opgericht door een groepje eerder genoemde particulieren die leefruimte wilde verschaffen aan de 'ongrijpbare' jeugd. In 1967 stelden de toen nog actieve bestuursleden nog steeds te geloven dat positieve en creatieve elementen wel degelijk, zij het latent, in deze jonge mensen aanwezig waren, die met toewijding én werkelijkheidszin tot ontwikkeling konden worden gebracht.

Maar de drempel was te hoog getuige het volgende dat de bestuursleden ook nog naar buiten brachten: 'Helaas echter vindt degene die zich deze jeugd aantrekt niet een homogeen gezelschap tegenover zich, maar een in zichzelf verdeelde groep waarin op elk ogenblik ongewenste stromingen de overhand kunnen krijgen. Het bestuur moet met spijt erkennen op basis van vrijetijdswerk de gecompliceerde en voortdurend wisselende situatie, die vooral is ontstaan na de opening van Tour '66 medio vorig jaar, niet in de hand te kunnen houden. Daarom moet met zeer veel spijt en bepaald grote zorg voor de toekomstige ontwikkeling in dezen, het werk thans gestaakt worden'.

Terugdenkend aan die tijd, ik was zelf 18 jaar in 1967, kwam ik zelden in het Krotje, werd Concerthuis De Jong aan de Hereweg wel eens voor een beatconcert bezocht en was er destijds kortstondig een voorkeur om een deel van de vrije tijd door te brengen in Tour '66. Maar echt veel herinneringen, zoals aan de diverse discotheken die eind jaren zestig en begin jaren zeventig van de vorige eeuw werden bezocht, zijn er niet veel. Nadat het bestuur van de Stichting Centrum besloten had dat de drie pleisterplaatsen dienden te worden gesloten was het voor velen een zoektocht naar vertier op een andere locatie.

Midden in de Gelkingestraat, waar dus Tour '66 was gevestigd, was gelukkig een bar waar het soms ook goed vertoeven was, hoewel de aankleding voor de toenmalige jeugd een beetje ouderwets was te noemen. Eigenaar was Benno van der Heide die op een wel heel speciale manier de jukebox had gevuld. Het was niet de beatmuziek of de protestliederen die in roulatie werden gedraaid want Van der Heide had een voorkeur voor jazzmuziek en niets anders vulde zijn jukebox.

In dezelfde straat zijn altijd bars geweest, het ene decennium meer dan het andere, meestal gericht op een ouder publiek. Maar met de keuze voor de Jazz muziek lukte het Benno van der Heide een jonger publiek aan te trekken en hij had het voordeel zelf redelijk jong in het leven te staan, vergeleken met zijn collega barengenaars in dezelfde straat. En zo pikte de Citybar de nodige graantjes mee na het sluiten van Tour '66.

Meer over de geschiedenis van het Krotje is te vinden in het Groninger Poparchief:

<https://www.deverhalenvangroningen.nl/alle-verhalen/groninger-popgeschiedenis-begon-in-t-krotje>

En over Tour '66: <http://www.poparchiefgroningen.nl/podia/tour-66-en-adje>

Naakt in vroege clips

tekst: Paul de Haan

Sinds enige tijd hebben wij hier aan de boorden van het wonderschone Schildmeer de zegeningen van 192TV, vanmiddag keek ik even en er werden clips gedraaid uit de maand juni 1970, Paultje was toen bijna 18.

Plots Supersister en 'She was naked', dat hebben we geweten. De Supersisterclip was waarschijnlijk opgenomen tijdens een popfestival en voorbij kwam een bonte verzameling lijkoppen, in dit geval inderdaad met een lange IJ. Mijn vrouw duidde op jongens maar vooral meisjes van circa 18+ die, met bungelende en beschilderde 'bloemkolen', zachtjes in trance op de muziek wiegden. Het beeld zoemde in op een morsig NVSH standje waar condooms voor 1 gulden per drie werden verkocht. Wipperij met subsidie als het ware.

Het zou nog bijna twee jaar duren voor vrouw Marre bij mij thuis op de koffie kwam en ze vroeg of ik me ook zo pervers had aangesteld in die tijd. Groningers zijn stoer, zij komt uit Brabant, mijn antwoord was dat mijn bijnaam in kringen 'Paultje Pervert' was, een geuzentitel, immers in Amsterdam had je ene 'Pistolen Paultje', ik was dus in goed gezelschap.

"Je bent altijd een vrijgevochten bengel geweest, nu weet ik waar de oorsprong ligt".

Maar, onder ons gezegd en gezwezen en hou het onder jullie pet, ik was zo ongeveer op die leeftijd het 'netste jongetje' van de klas, nooit spijbelen, nauwelijks bier en altijd met mijn kop in de radio, zeker als het touwtje van de afstemming weer eens was gebroken.

Juni 1970, de zomer van RNI editie 1. Hans Knot kwam al op de plof naar mijn huis toe voor een bak leut en een stevig gesprek over de verschillen tussen Veronica en RNI. De eerste keer dat Hans kwam werd hij aan de jas getrokken door mijn moeder. Zij wees Hans op meters koperdraad dat vanuit de WC naar mijn slaapkamer liep, geen gezicht vond ze dat. Voor mij betekende het betere ontvangst op 192 en 220 en de korte golf, al was het maar een fractie! Haar vraag aan Hans was of hij thuis ook zulke kabels had gelegd, ze dacht van niet, Hans zag er keurig uit.

Het antwoord van Hans stelde haar teleur, inderdaad in huize Knot was het ook één en al antennespul, met de zegen van Moeder Knot.

Deze clips zoals boven omschreven van Supersister durf ik niet aan mijn kinderen te laten zien ondanks het feit dat de oudste inmiddels 40 is, ik ben bang dat bij het zien van deze obscure beelden ze alsnog een scheiding willen van hun ouders. Nou ja, Pa in dit geval! Ma kwam uit een goed nest, daar werd gebridget.

Overigens, met alle respect voor de makers van 192TV, ik heb niets met clips. Het is hetzelfde als een radio-studio met webcam. Niet doen, er is dan niets meer te raden.

DE ONTWIKKELING VAN EEN BIJZONDERE GRAMMOFOON

tekst:
Lieuwe van der Velde

Over de ontwikkeling van de grammofoon is uiteraard al genoeg gezegd, en daarom wil ik het beperken tot een hele bijzondere grammofoon.

Edison - We hebben veel te danken aan de Amerikaanse uitvinder Thomas Edison. Hij schonk ons de gloeilamp, de microfoon en de filmcamera – en het eerste geslaagde apparaat voor het opnemen en afspelen van geluid. Edisons fonograaf, zoals hij de vroege versie van de pick-up noemde, was in 1877 gereed voor een demonstratie. Edison ging onaangekondigd langs bij het blad Scientific American, zette zijn apparaat neer en draaide aan de hendel. "Goedemorgen. Hoe maakt u het? Wat vindt u van de fonograaf?", klonk het uit de geheimzinnige machine. De belangstelling van iedereen op de redactie was groot. Het geluid werd toen nog op een wasrol vastgelegd.

Emile Berliner - Begin 20e eeuw legde de fonograaf het echter af tegen de "grammofoon" van Emile Berliner, die platte platen afspeelde. De productie van en opname op deze platen was veel eenvoudiger. Maar zonder versterking bleef het geluid toch vrij zacht. Maar daar kwam verandering in door Heinrich Küchenmeister.

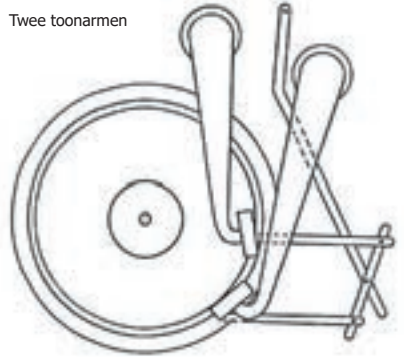
De Ultraphon

Met name in Duitsland, maakte in de twintiger jaren van de vorige eeuw, de radio- en grammofoonindustrie een enorme groei door. Er waren veel ingenieurs bezig met deze ontwikkeling en een van hen was Heinrich Küchenmeister (Berlijn 1893). Hij begon in 1925 een fabriekje in Berlijn voor de bouw van grammofoons. Het bedrijfje heette Deutsche Ultraphon Ag. (DUAG). Het succes van de onderneming was vooral gelegen in een uitvinding van Küchenmeister, de Ultraphon.

In die tijd was vooral het zwakke geluid een groot probleem voor de grammofoon en de Ultraphon bracht daar verbetering in. Het geheel werkte niet met 1, maar met 2 toonarmen. Bij het afspelen van de plaat liepen beide naalden in dezelfde groef, maar enkele centimeters na elkaar. Door een vernuftige mechanische koppeling van deze armen kwamen ze in dezelfde groef terecht; het klonk als een soort echo.

Het toestel was in een prachtige cilindervormige kast gebouwd en op de foto zien we de bouwer zitten. Het lijkt op een potkachel, maar schijn bedriegt, want bij het openen van de klep wordt de zeer bijzondere 78-toeren grammofoon zichtbaar. Wat Küchenmeister beoogde was het voortbren-

Twee toonarmen

gen van een ruimtelijker en warmer geluid, ook wel pseudo-stereofonie genoemd.

Beide toonarmen worden dus in dezelfde platengroef geplaatst, waardoor er naast het geluid van toonarm 1, ook geluid wordt voortgebracht door toonarm 2 dat 1/100 seconde najilt op het geluid van de eerste toonarm. Zodoende komt er een verrijkt geluid uit de openingen van de ronde houten kast. De beide naalden zijn precies 8,4 cm van elkaar geplaatst.

Maar voor deze uitvinding van Küchenmeister was er in 1910 al een soortgelijk apparaat te koop. Alleen bij deze machine van Pathé kon je de beide toonarmen vol-

ledig willekeurig van elkaar op de plaat zetten. En of dat nu echt een succes was, mag ik betwijfelen.

De zwaar gepatenteerde en vooral peperdure grammofoon (de Ultraphon mocht alleen in Duitsland worden verkocht) was alleen bestemd voor de rijkere mensen in de samenleving van toen. Dit patent werd duidelijk gemaakt op een messing plaatje, dat op elke Ultraphon vast bevestigd.

Het patent was duidelijk

In de herfst van 1925 gaf Küchenmeister voor de eerste keer een demonstratie met dit apparaat in het Berlijnse hotel Esplanade. Dit werd een groot succes en al gauw werd het pand aan de Willemshavenstrasse te klein en er werd een tweede pand gekocht .

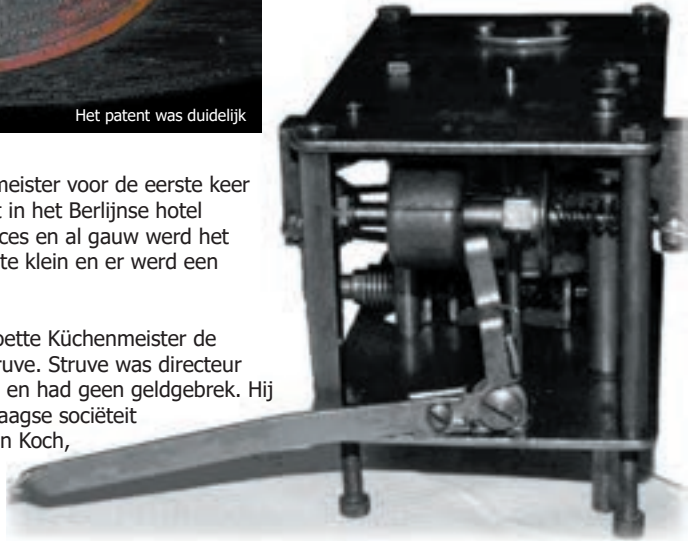
In de winter van 1925/1926 ontmoette Küchenmeister de Nederlandse ingenieur Andreas Struve. Struve was directeur van het technisch bureau Marijnen en had geen geldgebrek. Hij was een zeer geziene gast in de Haagse sociëteit De Witte. Struve, Küchenmeister en Koch, hebben hier een plan gemaakt in drie fasen, om het bedrijf in Duitsland te doen groeien en hopelijk te betrekken bij de filmindustrie. Na dit gesprek, stuurde Struve zijn vriend Bas Koch naar Duitsland om daar de Ultraphon fabriek uit te breiden; dit om het eerder gemaakt plan van start te laten gaan. Een plan dat uiteindelijk de Ultraphon fabriek zou doen uitgroeien tot een wereldconcern op het gebied van geluidstechniek in al zijn facetten inclusief de geluidsfilm.

Nederland speelde dus al vrij snel een rol in de ontwikkeling van de geluidsfilm, die zich in die jaren nog in de laboratoriumfase bevond. De eerste fase van wat de drie hadden besproken ging onmiddellijk in, namelijk het bekend maken van Ultraphon in Nederland onder het motto: "Ultraphon spiegelt den toon". Dit was gewoon de letterlijke vertaling van het plaatje dat op elke Ultraphon was geschroefd.

Hiermee wilden ze niet alleen kopers lokken, maar ook toekomstige financiers. En er werd een demonstratie gehouden in de grote zaal van het Amsterdamse concertgebouw. De muziek recensent van de Telegraaf was vol lof over het prachtige geluid van de Ultraphon.

Op 9 november 1926 volgde de oprichting van de Nederlandse Ultraphon maatschappij (NUMA) met een kapitaal van 100.000 gulden. Om de expansie van de fabriek in Duitsland mogelijk te maken, werd gezocht naar een ander product.

Omdat beroemdheden, als dirigent Wilhelm Mengelberg, de Ultraphon aanprezen, kwam deze merkwaardige, doch goed spelende constructie onder de grammofoons toch uiteindelijk ook in Nederland te koop. Ofschoon de eerste serie Ultraphon systemen met een veermotor was uitgerust en dus moest worden aangeslingerd, kreeg de latere Ultraphon een ingebouwde elektromotor. Op onderstaande foto is de veeraandrijving te zien.

Een concern kan zich uiteraard niet beperken tot het maken van een dure afspeler voor een kleine elite. Er moest een goedkoper product bijkomen. Daartoe werd de Bertona grammofoon ontwikkeld, die in de herfst van 1927 van de band zou rollen. Er werden duizenden van gemaakt en ook verkocht. Het was een simpel vierkant model, maar degelijk gemaakt. Later kwamen daar nog het model President bij en de Titanic.

Weer was een verhuizing nodig en wel naar het veel grotere complex in het Berlijnse Lichtenberg. En zo langzamerhand komen we in de richting van de geluidsfilm, want in de tweede helft van 1927 werd Küchenmeister betrokken bij de ontwikkeling van de geluidsfilm. Hij had toen intensieve contacten bij de UFA. Deze grote Berlijnse filmstudio was sinds een jaar bezig met proeven voor geluidsfilm. Deze afdeling heette TriErgon en ze waren druk bezig met het op fotografische wijze toevoegen van geluid bij film. Maar Küchenmeister zag direct, dat ze op de verkeerde weg waren.

Ze experimenteerden met 42 mm film in plaats van de gebruikelijke 35 mm. Dus zou een bioscopeigenaar een tweede projector aan moeten schaffen voor de vertoning van TriErgon films. Dat zou een veel te hoge drempel zijn. Maar TriErgon wilde niets weten van het 35 mm filmsysteem en dus ging Küchenmeister zelf verder met de 35 mm film. Dit resulteerde uiteindelijk in het Meisterson systeem.

Onder: een stukje 42 mm film van TriErgon met het geluidspoor naast de vertanding

model Bertona

Al in 1895 had Edison de kinetofoon geïntroduceerd. Een filmapparaat gekoppeld aan een fongraaf. Sindsdien waren en regelmatig nieuwe combinaties van film en plaat verschenen. Maar het lot van dit synchronisatiesysteem leek voorgoed bezegeld, zeker toen in Amerika het optische geluid begon. Desondanks zou in Nederland het grammofoon/projector systeem een tijdelijke maar grote bloei beleven. Maar daar kom ik in een later verhaal op terug.

Met dank aan Dr. K. Dibbets, voor het nakijken en veel advies.

tekst: Hans Knot

Géén 1-aprilgrap

Persoonlijk heb ik vaak de lol van diverse 1 aprilgrappen ingezien, maar soms ging bij mij wel een lichtje branden dat een bepaald bericht, waarvan men eerst dacht dat het ook om een grap ging, toch bittere waarheid was. Zo was in de kranten van 1 april 1967 een bericht terug te vinden waarin gewag werd gemaakt van een persbericht dat, via het ANP, was uitgestuurd namens de Boerenpartij. Onder leiding van Boer Koekoek kwam deze Partij destijds veelvuldig in de publiciteit. Laten we ons verplaatsen naar Amsterdam, waar destijds deze partij ook afgevaardigden in het college van B en W had:

'De Amsterdamse gemeenteraadsleden van de Boerenpartij, J. Roodenburg en H. F. Heierman, hebben aan B. en W. vragen gesteld over de provoboot, die gelegen is aan de Korte Prinsengracht. Zij vragen of B. en W. het niet geboden achten aan de duidelijk geconstateerde zedenkwetsende en voor de volksgezondheid schadelijke toestanden, die nota bene nog worden aangewakkerd door op sensatie beluste buitenlandse persorganen, wat beslist niet in het belang van de gemeente Amsterdam kan zijn, een einde te maken. Zij wijzen B. en W. ondermeer op een krantenbericht waarin staat vermeld dat artsen op de zogenaamde provoschuit schurft hebben geconstateerd en in welk bericht zijdelings melding wordt gemaakt van verblijf op deze boot van weggelopen minderjarigen.'

Prachtig taalgebruik en vermeende constatering waarbij niet duidelijk werd wat bedoeld werd met zedenkwetsende toestanden. Grote vraag is, als we het volgende beschouwen, of de buitenlandse persorganen ook zijn ingesprongen op de gebeurtenissen die dezelfde eerste april 1967 nog zouden plaatsvinden rond voornoemde Provoboot, afgemeerd aan de Korte Prinsengracht in onze hoofdstad.

'Het zaterdagmorgen gesloten huwelijk van het voormalige Amsterdamse provo-raadslid Bernhard de Vries (26) is de inleiding geweest van op grote schaal gepleegde vernielingen aan de twee provo-vestigingen, een boot en een kelder aan de Korte Prinsengracht, volgens de provo's door lieden, die zich gewoonlijk in de hal van het Centraal Station ophouden. De schade wordt geschat op tweeduizend gulden.'

De vernielingen, zo bleek later, hadden in etappes plaats gevonden. In eerste instantie was in de middag van zaterdag 1 april door een knokploeg, aangevuld met buurtbewoners, de provoboot – die eigendom was van Hans Tuynman, al in een aardige ruïne veranderd. Zo was een tiental luiken, dat de bovenkant van de aak

vormde, in het water gesmeten en ook alle ruiten van het stuurhuis waren kapot geslagen. Tevens was er inwendig in het schip het nodige aan vernielingen aangericht. Tegenover het schip was een kelder gevestigd met de naam 'de witte neger', die voornamelijk door Provo's werd bezocht. Die middag bleef in die kelder ook geen enkel raam heel.

De moeilijkheden waren die middag ontstaan toen op de betreffende boot het huwelijk van Bernhard de Vries werd gevierd. Het voormalig raadslid was eerder die dag in het Amsterdamse Stadhuis in het huwelijk getreden met de 17-jarige Sonja van den Broek uit Den Haag. Het huwelijk werd voltrokken door wethouder Koets, waarbij de Provo's Lou van Nimwegen en Hans Tuynman als getuigen optraden.

Rond drie uur in de middag arriveerde de eerder gememoreerde knokploeg, die uit 8 man bestond. Er ontstonden vechtpartijen aan boord van het schip waarbij een provo in het water werd gegooid. Toen de gewaarschuwde politie op de Korte Prinsengracht kwam, waren de daders verdwenen. Later verklaarde de commandant van de mobiele eenheid, hoofdinspecteur Van Dijk, dat er bij aankomst veel publiek aanwezig was maar dat hij en zijn team op dat moment geen ongeregelheden meer hadden geconstateerd.

In de avonduren werd het in de buurt weer onrustig. Terwijl het 'provotariaat' – een verzameling van Provo's en andersoortige anarchisten, in de voormalige Apollo-bioscoop op de Haarlemmerdijk een teach-in hield over 'Het Geweld', sloeg de knokploeg opnieuw toe. De provoboort werd volkomen vernield en de gealarmeerde provo's konden slechts met moeite verhinderen dat de aanvallers hun hoofdkwartier, de kelder, binnendrongen, waarbij rake klappen vielen.

Andermaal werd de politie ingelicht en een tiental politieagenten wist de toegestroomde menigte vrij gemakkelijk te verspreiden. "Er is slechts een keer een tik met de gummistok uitgedeeld", vertelde commandant Van Dijk, "en dat was eigenlijk meer een duw dan een echte tik". De politie gedroeg zich ook lief tegenover de knokploeg en de Provo's want er werden geen arrestaties verricht. Wel heeft de politie gedurende een groot deel van de daarop volgende nacht in de omgeving van de Kleine Prinsengracht gesurveilleerd, maar hoefde niet meer in te grijpen.

In een van de kranten van de Gemeenschappelijke Persdienst van 3 april 1967 vond ik nog een reactie terug van een woordvoerder van de Provo's: "We hebben, toen de moeilijkheden begonnen, onmiddellijk de politie gewaarschuwd, 's middags zowel als 's avonds. Maar op het hoofdbureau werd gezegd dat we de zaak zelf maar moesten opknappen. Het duurde heel erg lang voordat de politie eindelijk kwam opdagen", aldus provo-raadslid Luud Schimmelpennink.

Men had ook de commandant Van Dijk om een reactie gevraagd en hij gaf als commentaar op de verklaring van de Provo's: "We zijn onmiddellijk na het alarm gekomen. Maar toen we arriveerden hoefden we nauwelijks nog op te treden, omdat van onlusten geen sprake meer was. Ik heb tien man ingezet, maar het hadden er net zo goed vijf kunnen zijn".

Volgens Van Dijk waren de vernielingen een actie van de buurtbewoners die vonden dat het aanzien van de buurt door de aanwezigheid van de provo's werd geschaad. Maar de mening van het een woordvoerder van het provotariaat waren uitsluitend jongelui van het Centraal Station bij de vernielingen betrokken geweest. In de nacht van 2 april brak om kwart over twaalf een brandje uit aan boord van de onbewoonde provoboort. De schade was gering: een verbrand matras.

tekst: Paul de Haan

Eigenlijk dekt de vlag de lading niet geheel, maar vooruit, om het in Freewave Nostalgie te plaatsen is een beetje gesjoemel toegestaan.

Ik ben al jaren een gluurder, niet dat ik hier in Schildmeer aan Zee 's avonds in het donker op de loer lig naar prompte 87-jarige blondines, maar ik ben een webcam gluurder. En niet zo maar webcams, ik ga voor twee belangrijke aspecten. Allereerst moet het een kwalitatief zeer goede cam zijn of een beetje compromis omdat de locatie uniek is. Ten tweede moet het een locatie aan de Noordzee zijn die in de nabijheid van een ex-zeezender tussen 1964 en 1990 ligt, dit om de sfeer te pakken. We wippen kris kras door Engeland, Scotland, Duitsland, België en Nederland.

De eerste is Scheveningen: <http://www.scheveningenlive.nl/boulevard-webcam>. Wie goed tuurt denkt aan de horizon die drie zendschepen te zien en iets dichterbij de Trip Tender en Ger Anna.

Bournemouth in the UK, geboorteplaats van Tony Blackburn, zoon van een huisarts en inmiddels seniorsenior radiodeejay.

<http://www.bournemouth.gov.uk/Attractions-Leisure/BeachesandWaterfront/PierApproach-Webcam2.aspx>

Jawel, geen grap: De Haan aan Zee in België. Ik ben nog net geen ereburger. <http://www.feratel.com/en/webcams-weather/belgium/de-haan.html>

Beetje klein uitgevallen maar de tender naar the Comet van Radio Scotland vertrok er ooit. Dunbar in het noorden van Schotland.

<https://www.seabird.org/wildlife/webcams/harbour-cam/12/28/105>

De webcam van de loodsdiens Westerschelde in Vlissingen, ooit adviseerde ik een iets betere camera aan te schaffen. In 1974 vertrok van hier vaak de Jacomina van Van den Akker uit Vlissingen naar de Jeanine van Radio Atlantis, zo'n slordige 12 mijlen uit de kust van Zeebrugge.

<http://scheldemonden.loodswezen.nl/Webcamscheldemonden.aspx>

Webcams namens Manx Radio op the Isle of Man met ondermeer een cam in Ramsey, tenderplaats voor Caroline North tussen 1964 en 1968.

<http://www.manxradio.com/webcams>

Norden Nordeich in Duitsland, ooit bakermat voor de legendarische maritieme zender Nordeich Radio, Duits zusje van Scheveningen Radio.

<http://www.feratel.com/en/webcams-wetter/deutschland/norden-nordeich.html>

Ramsgate haven sinds kort weer een cam, helaas een kleintje. Veel gebruikt als tenderhaven voor the Ross Revenge. Ergens aan de haven moet een bankje staan opgedragen aan de legendarische Caroline tenderskipper wijlen Dave the Fish. Ik heb er de nodige voetstappen staan, bankje wordt naar gezocht.

http://www.camsecure.co.uk/Camsecure2/Port_Of_Ramsgate_Webcam.html

Scarborough Yorkshire, bakermat van Radio 270 tussen 1966 en augustus 1967.

<http://www.camsecure.co.uk/ScarboroughWebcam.html>

Het bijna uiterste puntje van Scotland, the Shetland Islands. Ex Caroline en RNI deejay Ian Anderson woont en werkt er.

<http://www.shetland.org/60n/webcams/lerwick-town-hall>

Arbroath aan de oostkust van Scotland, Radio Scotland moet daar een mega goeie ontvangst hebben gehad. Zouden er bewoners zijn die zich dat goed herinneren en wellicht in de kast nog een doos vol opnames hebben?

<https://www.visitangus.com/VisitAngus/Webcams/arbroath-signal-tower-webcam.asp>

Zeeland is sinds vele decennia onze vakantiebestemming, met als honk Zoutelande op Walcheren. Als het weer op een zondag goed lijkt, stappen we om 05.00 uur in de auto, hond mee, koffie drinken in Zoutelande omstreeks 09.30 uur. 's Avonds gewoon weer terug, ik draai mijn hand daar niet voor om. 40 Jaar bij de weg, 2.5 miljoen autokilometers. <http://www.zeeuwseriviera.nl>

Broadstairs, genoemd in het Peter Moore boek over zijn bemoeienissen met Caroline als tender- en ontmoetingsplaats en in code door Ronan 'the town where the stairs are broad' genoemd. Vanuit the Devonhursthotel een blik op zee, iets ten zuiden van Ramsgate. https://www.devonhurst.co.uk/live_webcams

De webcams in Harlingen met drie x in beeld de Jenni Baynton van Radio Seagull. Vanaf het strand zie je hier als je goed kijkt de zendmast <http://www.webcam-harlingen.nl/pages/cameras/strand.php>

En twee x beter in beeld via deze cams:

<http://www.webcam-harlingen.nl/pages/cameras/willemshaven.php> en

<http://www.webcam-harlingen.nl/pages/cameras/zuiderpier.php>

Harlingen

Wie herinnert zich het roemruchte binnenlopen vd Communicator in IJmuiden na een reis vanuit Portugal, de nieuwe rol in Nederland werd zendschip voor Holland FM. <http://sail2015.live.netcamviewer.nl/cam1.html>

Het prachtige Campbeltown in West Scotland, ongetwijfeld gespot door de bemanning van de Comet van Radio Scotland, toen het schip in het najaar van 1966 van de oostkust naar de westkust werd gesleept.

<http://www.visitkintyre.info/webcam/index.htm>

Toen, ja wanneer was het ook al weer, kwam via deze haveningang de Norderney Groningen binnen om omgebouwd te worden tot discoboot. De ombouw geschiedde iets verderop in het oude vissersplaatsje Zoutkamp. <http://www.webcam-harlingen.nl/webcam-lauwersoog>

Zeebrugge België, circa 12 mijlen buitengaats lag de Jeanine van Radio Atlantis in 1974. <http://www.feratel.com/en/webcams-weather/belgium/zebrugge.html>

Een vertrouwd beeld in Vlissingen, de schepen varen hier op ongeveer 100 meter voor je neus langs als ze vanaf de Westerschelde komen. <http://www.zeegat.nl>

Op deze cam kun je Vlissingen selecteren, je ziet dan de binnenhaven, rechts in beeld langs de kade lagen de schepen van Van den Akker, die de bevoorrading verzorgde voor Radio Atlantis, maar ook werkzaamheden uitvoerde aan de Ross Revenge in de 80-er jaren. Als je Breskens aanklikt zie je op een heldere dag Vlissingen vanuit de Breskens kant.

http://zeeuwsevisveilingen.nl/content.php?var_content=184

Nieuwvliet Zeeuws-Vlaanderen, dichterbij Retranchement kun je niet komen, daar op het strand eindigde de korte loopbaan van de eerste Vlaamse zeezender Radio Uilenspiegel in 1962. <http://www.duincam.nl>

Toen op 4 juli 1964 de Fredericia van Radio Caroline vanuit de wateren voor de kust van Essex opstoomde naar het eiland Man passerden ze zonder twijfel het schitterende kustplaatsje Brixton in Devon. Als je rechtsboven in het beeld klikt, heb je duidelijk groot beeld.

http://www.camsecure.co.uk/Camsecure3/Brixton_Harbour.html

Iets verderop Ilfracombe, beeld ook te vergroten:

http://www.camsecure.co.uk/Camsecure3/ilfracombe_webcam.html

Ten slotte Katwijk met een langzaam draaiende cam waarbij uiteindelijk de pier van Scheveningen ook in beeld komt. Vanaf dit strand hebben ze met een goeie kijker het REM-eiland kunnen bewonderen en mogelijkkerwijs ook de King David van Capital Radio, respectievelijk in 1964 en 1970. <https://webcam.nl/katwijkkanzee>

Tot zover deze tocht langs plaatsen die tot de verbeelding spreken, althans bij mij wel.

Foto's brengen veel herinneringen boven

Feestelijke opening tijdelijke overgang Koninginnelaan in 1967.
Archief: De oude doos

tekst: Hans Knot

In het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw was het een genot om nog dwars door de velden te lopen die zich bevonden in de latere stadswijken Paddepoel en Selwerd in Groningen. Stond je bijvoorbeeld op de loopbrug ten zuiden van het Noorderstation dan had je aan de rechterkant nog een wijde blik richting boerderijen, die zich nog in Selwerd bevonden. Op één van die boerderijen woonde Klaas Nienhuis en zijn huishoudster Jenny. We gingen er vaak te voet heen op zondag, zodat onze vader de boer kon knippen, wat toch een beleving was die is bijgebleven.

Maar op een bepaald moment werd door de gemeenteraad van Groningen besloten een nieuwe wijk te laten bouwen met woonhuizen, een winkelcentrum, scholen en andere voorzieningen en bovendien een aantal hoge flats voor ondermeer studentenhuysvesting. Dat was ook het geval voor wat later de wijk Paddepoel zou gaan worden. Het betekende wel dat beide buurtschappen, die alleen via een tweekant oude spoorwegovergangen bereikbaar waren, verder ontsloten dienden te worden. Bij de NS lagen grootste plannen om de bestaande spoorlijn, tussen het Hoofdstation van Groningen en het Noorderstation, deels drastisch te gaan verhogen, hetgeen ook rond 1972 werd voltooid. Een tijdelijke voorziening aan de Asingastraat en een aan de Koninginnelaan zou ruimte gaan geven voor verkeer naar respectievelijk Selwerd en Paddepoel.

In maart 1967 werd bekend dat het werk aan de tijdelijke overweg bij de Asingastraat op een oor na was gevild. Het kon, aldus destijds een woordvoerder van de NS, echter nog wel een week of vier, vijf duren, voor ook de overweg bij de Koninginnelaan klaar zou zijn. Tot zolang liet ook de ingebruikneming van de eerstgenoemde overweg op zich wachten. Op zich natuurlijk vreemd want het een had niet direct met het andere te maken. Na publicatie in de krant werden er vragen gesteld in de gemeenteraad van Groningen, waar wethouder van Delden het een en ander probeerde uit te leggen.

De moeilijkheid was volgens hem dat de NS-man, die verantwoordelijk was voor de overweg in de Kerklaan, pas later naar de Asingastraat zou worden overgeplaatst, waarna de overweg in de Kerklaan zou worden opgeheven. Zou men de overweg bij de Asingastraat direct na haar voltooiing in gebruik nemen, dan zou de overweg in de Kerklaan gesloten moeten worden nog vóór die bij de Koninginnelaan gereed was, met alle nare gevolgen van dien.

Waarom zette men niet een tijdelijke overwegwachter bij de Asingastraat in, zo werd er vanuit de gemeenteraad gevraagd. Maar daar bleek de leiding van de N.S. niet aan te willen. Oorspronkelijk zouden de beide overwegen ongeveer gelijktijdig klaarkomen. Vertraging in de levering van de zogenaamde Ahobs voor de overweg bij de Koninginnelaan had echter roet in het eten gegooid. Van Delden verwachtte echter wel dat het begin mei zou worden voor de overwegen klaar en in gebruik zouden zijn. Enige jaren later werden de overgang aan de Moesstraat, als ook die aan de Asingastraat vervangen door tunnels onder de vernieuwde en verhoogde spoorlijn heen en kwam de overgang aan de Koninginnelaan te vervallen.

Heb je ook een foto met een directe herinnering, deel het dan met ons via HKnot@home.nl

“**T**elevisieoproer”

tekst: Hans Knot

Ik had het eerder over de introductie van de kleurentelevisie, waarbij in januari 1967 zelfs een Duits team met het Philips materiaal was wezen testen in het Philips Laboratorium in het Brabantse Waalre, maar het kon ook minder vredig toegaan als het om televisiekijken ging. Zoals ook eind maart van hetzelfde jaar toen het in Groningen redelijk misging. De kranten meldden zelfs dat er een televisieoproer in de Martinistad was geweest.

In die tijd was er zeker nog sprake van totale privacy want de straat, waar het voorval plaatsvond als wel de namen van betrokkenen waren geweerd uit de krant. Een dreunende slag met een Engelse sleutel op de schedel van de heer des huizes had namelijk op de laatste zaterdagavond van maart een eind gemaakt aan de tweede televisieoproer in Groningen binnen enkele weken.

De twist beperkte zich aanvankelijk tot de vader en de dochter. De vader, die gedronken had, nam aanstoot aan een voor de televisie ten gehore gebracht lied over een drankzuchtige vader en schakelde over op een ander station. De dochter, die het lied tot het eind toe wilde horen, schakelde weer terug, waarna pa de knop opnieuw omdraaide.

De twist beperkte zich aanvankelijk tot de vader en de dochter. De vader, die gedronken had, nam aanstoot aan een voor de televisie ten gehore gebracht lied over een drankzuchtige vader en schakelde over op een ander station. De dochter, die het lied tot het eind toe wilde horen, schakelde weer terug, waarna pa de knop opnieuw omdraaide.

Dat ging zo door, totdat pa de dochter een duw gaf. Dat was voor ma het sein om in te grijpen. Ze pakte een Engelse sleutel en gaf haar echtgenoot een klap op het hoofd, waardoor een 'barst wond' ontstond. De rust werd tenslotte hersteld door enkele politiemannen. Niet duidelijk werd of er aangifte was gedaan, laat staan wat de eerste televisieoproer inhield.

Wout Steenhuis (links voor)
met collega-artisten

Een kwartier met WOUT STEENHUIS

tekst: Jan van Heeren

In de eerste jaren van Radio Veronica zaten er tussen het programma-aanbod "shows" bij die slechts 15 minuten duurden. Een van die shows was, kortstondig, het "Kwartier met Wout Steenhuis". Steenhuis genoot als muzikant bekendheid; niet alleen in ons land, maar ook wereldwijd, en eigenlijk nog wel het meest in Engeland.

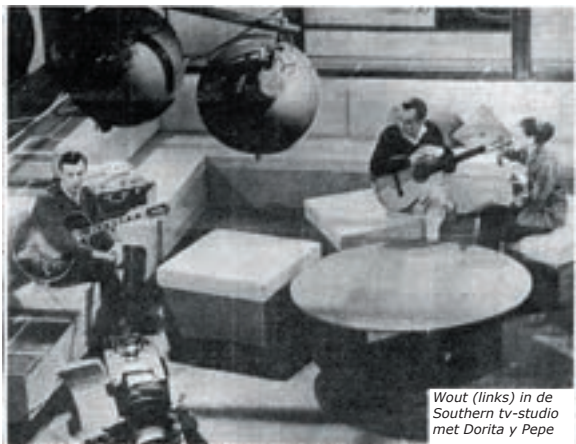

Onlangs kreeg ik wat Engelstalige knipsels over Wout Steenhuis toege-
stuurd, en de interesse was gewekt. Allereerst rees de vraag in welk jaar
het kwartiertje op Veronica nu eigenlijk werd uitgezonden. Het antwoord
kwam van Hans Knot die een verwijzing naar het programma vond in een
Muziek Express van maart 1964. Het werd op zondag uitgezonden tussen
13.45 en 14.00 uur. Vlak na het kwartiertje van Lucky Strike en vóór de
Teenbeatclub van Wim Croupier.

Dat internet niet een heel betrouwbare bron is, bleek al snel. De Muziekencyclopedie van Beeld en Geluid en Wikipedia noemen Wout Steenhuis als zijnde diskjockey van Veronica. Omdat er meer niet bekend was, werd de Stichting Norderney om informatie gevraagd. Het kwartiertje bleek alleen op de zondagen in de maand maart 1964 te zijn uitgezonden. Juul Geleick deed verder navraag bij Willem van Kooten, die zich het kwartiertje nog herinnerde. Het was een non-stop muziekprogramma, met uiteraard alleen de hits van Wout Steenhuis. Plaatjes uit de Veronica discotheek werden op band gezet tot een totaallengte van 15 minuten was bereikt. Wout zelf heeft er verder dus nooit mee te maken gehad en is dus geen deejay geweest van het Kwartier, ondanks de informatie op internet.

Er waren wel meer van dergelijke muzikale kwartiertjes op Veronica, zoals een kwartier met het werk van Sinatra. Maar

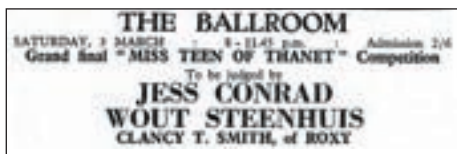
Wout (links) in de Southern tv-studio met Dorita y Pepe

een kwartier wijden aan Wout Steenhuis? De meeste Freewave Nostalgie lezers zullen zijn naam niet eens kennen. Wie was hij dan eigenlijk?

Wout Steenhuis werd in 1923 in Den Haag geboren. Al vroeg begon hij gitaar te spelen en eind jaren '30 maakte hij deel uit van diverse jazzcombo's. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was jazz verboden. Echter, door er een Hawaiisausje overheen te gie-ten, mocht het weer wel. Wout zat in het verzet, werd opgepakt, maar wist weer te ontvluchten. Later in de oorlog kreeg hij een kogel in zijn arm, maar na enkele operaties bleek gitaar spelen uiteindelijk weer mogelijk.

Na de Tweede Wereldoorlog ging hij als gitarist spelen bij de Dutch Swing College Band. Noodgedwongen stopte hij daar al weer snel mee, nadat hij besloten had de overstek naar Engeland te maken. Zijn vader had daar een importbedrijf in conserven en hij zou zijn opvolger worden.

De muziek werd echter niet aan de kant gezet. Wout sloeg vooral de richting in van de Hawaiï- en exotische muziek. Samen met de artiesten Dorita y Pepe presenteerde hij in 1962 en 1963 een serie shows op Southern TV: "Three of a Kind" en "Their Kind of Music". Ook was hij met dit duo op de Nederlandse tv te zien. In 1963 kwam zijn eerste LP uit: Surfin' With Wout Steenhuis.

Wout was niet te beroerd om te jureren bij een Miss-verkiezing

Als een voorloper van Mike Oldfield maakte hij een aantal singles, ep's, en lp's waarbij hij alle instrumenten zelf bespeelde en zijn eigen koren inzong (multi-track). Naast zijn soloalbums, nam hij ook een paar lp's op met andere artiesten. Bij optredens gebruikte hij gemixte bandopnames, waarbij hij dan live meezong en meespeelde op gitaar. Op het destijds nieuwe cruiseschip Queen Elizabeth 2 was Wout enige tijd een van de huisartiesten. Hij voer zo al muziek makend de hele wereld over.

In 1969 haalde hij de Engelse Top 10 met Blue Hawaii. Daarna steeg zijn bekendheid in Engeland nog sneller. Hij was wekelijks bij BBC radio te gast om over Hawaiïmuziek te praten en verscheen ook vaak op tv.

In 1985 overleed hij op 62-jarige leeftijd in Engeland na een ernstig ziekbed. Hij bleef tot het laatst bezig met zijn passie: muziek.

Via YouTube zijn een aantal nummers te beluisteren: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLb9KnwTMSuHXXwGJ71ZIXr22NF5yNTsh>

Netjes opgesteld staat het publiek te luisteren naar de klanken van Wout Steenhuis' gitaar (1964)

Een gala aan KOFFIE

Tekst: Hans Knot

Op Koningsdag, jongstleden april, hebben we gebruik gemaakt van de grote stilte op de weg en de bijna lege supermarkt die, denk ik, de grootste van Noord Nederland is. Ik heb het dan over de Jumbo gelegen onder het groene gras van het voetbalveld en meer, ofwel de Euroborg, de thuisbasis van FC Groningen. Terwijl op deze Koningsdag buiten veel oranje is te zien, staat de Jumbo geel gekleurd. Wat een heerlijkheid om op een dergelijke feestdag boodschappen te kunnen doen in een bijna lege winkel. Scheelt al snel een kwartier in tijd. Eens in de zes weken bezoeken we die supermarkt omdat daar de koffiebonen voor onze koffiemachine te koop zijn, terwijl die in de kleinere Jumbo's niet leverbaar zijn. Op ons gemak nemen we dan de nodige andere zaken ook meteen met de auto mee, want voor de rest doen we de boodschappen altijd op de fiets.

Bij de koffieafdeling aangeland verbaasde ik me, gelijk aan eerdere keren, aan het enorme aanbod aan soorten koffie. En dan heb ik het niet alleen over merken maar ook de types waarmee de koffie kan worden aangemaakt. Koffiebonen, filterkoffie, oploskoffie, koffiepad, koffiecups, espresso koffie, ijskoffie en meer. Ik zag zelfs de ouderwetse potjes Buisman staan, die vroeger veelvuldig werden gebruikt om de smaak van de koffie te verfijnen. Iets wat met het huidige aanbod aan koffiesoorten in allerlei prijsklassen niet nodig is.

Toch brengt een potje Buisman weer de nodige nostalgische gevoelens naar boven. Terugdenkend aan mijn al een halve eeuw geleden overleden opoë Martje Knot - van der Veen en haar zondagse koffie, herinnerde ik me dat het toch de tijd van meer armoede was. Ze spaarde alle beetjes koffie, die dagelijks waren overgebleven in haar pruttelkoffiepot, op. In een steelpan werd deze koffie dan in het weekend opgewarmd om niets weg hoeven te gooien. En juist in het weekend kwam het bezoek.

Thuis aan de Korreweg werden de koffiebonen, die gekocht werden bij de Gruyter, gemalen in een handmolen die bevestigd was aan een muur in de keuken. En inderdaad was daar standaard ook een busje Buisman met zo'n heel klein lepeltje. Daarna werd het in een pruttelkoffiekan verder klaargemaakt voor consumptie.

Het zal ergens in de jaren zestig geweest zijn dat moeders meedeed aan een programma van de KRO en ze als prijs een elektrische handkoffiemolen won. Het was de tijd dat Nederland massaal overstapte van de pruttel- naar de filterkoffie. Er waren zelfs fabrikanten die koffie in blik verkochten en als je dan heel voorzichtig het lipje aantrok ontstond er 'pffffffffffff', ofwel kwam de lucht bij de koffie. Een plastic deksel werd meegeleverd waarmee je het blik vervolgens kon afsluiten.

Bij tal van huisgezinnen werd er gespaard want diverse leveranciers hadden zo hun eigen spaaracties met als doel de klant aan de organisatie te binden. Douwe Egberts spande daarbij zondermeer de kroon. Je kon voor 4000 gespaarde punten al een wandkoffiemolen bestellen. Ze waren er zowel voor filtermaling als snelfiltermaling. Wie zal nog zo'n molen in huis in gebruik hebben. Gedachten die opkwamen tijdens een bezoekje aan de Jumbo en haar koffieafdeling.

De boon is de beste bewaarplaats voor het koffie-aroma; maal daarom zelf uw koffie!

Deze Egberts' elektrische WAND-koffiemolen maakt koffie zoals u het wenst!

De in een minuut klaar voor het gebruik, is een elektrische molen met een handgreep die gemakkelijk te bedienen is. Het is een echte aanwinst voor de koffie-liefhebber die zijn koffie zelf wil malen.

1. De molen wordt aan de muur bevestigd. 2. De molen wordt met de handgreep in gebruik genomen. 3. De molen wordt met de handgreep in gebruik genomen. 4. De molen wordt met de handgreep in gebruik genomen.

DOUWE EGBERTS KOFFIE

100% Arabica koffie

RADIO KOOTWIJK

OMROEP
HISTORIE

tekst: André van Os

Radio Kootwijk in 1933

Toen de BV Nederland nog grote overzeese gebiedsdelen had, had het land veel belang bij goede en vooral snelle internationale verbindingen. Tot aan de Eerste Wereldoorlog was Nederland aangewezen op (telegraaf-)kabelverbindingen via het buitenland. Tijdens de Wereldoorlog werden de nadelen daarvan duidelijk: Engeland ging de berichten die via zijn kabels liepen censureren. Nederland zag de noodzaak van eigen, onafhankelijke internationale verbindingen. Na veel politieke discussie werd besloten tot de bouw van een zendstation voor de lange golf, waarvoor een geschikte locatie werd gevonden op de zandverstuivingen bij Kootwijk. Het bijbehorende ontvangststation stond aanvankelijk in Sambeek, maar werd in 1924 naar Wasenaar, en later naar Nederhorst den Bergh verplaatst. In Indië was men inmiddels begonnen met de bouw van Radio Kootwijks tegenhanger: het zendstation in Malabar bij Bandung.

Op 7 mei 1923 werd het zendstation Radio Kootwijk officieel in dienst gesteld. De machinezender van Telefunken werkte, evenals de boogzender te Malabar, op kilometerslange golven. De zender kreeg de internationale roepletters PCG. De "G", in combinatie met de lange golven waarop hij werkte, bezorgde de zender de bijnaam Lange Gerrit. De ontwikkelingen op het terrein van de radiotelegrafie stonden intussen echter niet stil en al kort na de ingebruikname van het nieuwe zendstation werd men zich bewust van de beperkingen die lange golf met zich meebracht. De lange-golfverbinding was energieverslindend en daardoor zeer kostbaar. Bovendien waren de resultaten niet echt bevredigend. Overdag waren er zoveel storingen dat een vlotte afwikkeling van berichtenverkeer vrijwel onmogelijk was.

In de jaren '24-'25 ontdekte men dat korte golven van 200 meter of nog minder zich veel beter leenden voor lange afstandsverkeer. Niet alleen was de korte golf veel minder gevoelig voor atmosferische storingen, ook konden nu dure, stroomverslindende machine- en boogzenders vervangen worden door veel compactere en goedkopere lampenzenders, die slechts een fractie verbruikten van de energie die nodig was voor het lange-golfverkeer. Bovendien kon met de hogere seinfrequentie die nu werd bereikt beter ingespeeld worden op het snelgroeiende telegraafverkeer. In augustus 1925 kwam de eerste korte-golfverbinding tot stand. Die verbruikte op een golflengte van slechts 42 meter niet meer dan een half procent van het vermogen van de machinezender. Met de ingebruikname van het korte-golfverkeer kwam ook de radiotelefonie in zicht. In 1927 werd er geëxperimenteerd met de eerste kruisgesprekken tussen Nederland en Indië en al op 28 februari 1928 stelde de PTT de radiotelefoon-dienst Holland-Indië open voor het publiek. Vanaf die datum klonk het "Hallo Bandoeng" veelvuldig door de ether.

Leestip: 'Radio Kootwijk, de wereld rond een zendstation' door Ingrid van Hoorn.

Kortegolfzendergebouw "C" uit 1929 met koelvijver

© Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Opiniepeiling tegenover luisteronderzoek

foto: De Norderney van Radio Veronica op het strand, april 1973 - archief Rob Olthof

Op 13 en 14 april 1973 werd er in opdracht van CV Veronica door het Bureau Veldkamp Marktonderzoek BV een opinieonderzoek uitgevoerd onder de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 64 jaar. Het doel was na te gaan in hoeverre de ondervraagde bevolkingsgroep voor- dan wel tegenstander was van het eventuele voortbestaan van Radio Veronica, en te onderscheiden naar leeftijd en stemgedrag.

Er werd bij het onderzoek gebruikt gemaakt van een quotasteekproef, waarbij leeftijd, geslacht, regio en urbanisatiegraad der gemeenten werden meegenomen. In totaal werd er een steekproef van 500 mensen getrokken. De vragenlijst, aan de hand waarvan de mondelinge vraaggesprekken werden gehouden, bestond uit vijf gesloten vragen. Het veldwerk voor het onderzoek werd uitgevoerd door 36 enquêteurs in 32 gemeenten.

Naast grote steden als Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag werden er in de rest van het westen, het noorden, het zuiden en het oosten mensen ondervraagd. 20% van de ondervraagden waren in de leeftijd tussen 12 en 19 jaar, 33% 20 tot en met 34 jaar, 26% 35 t/m 49 jaar en 21% in de leeftijdsgroep tussen 50 en 64 jaar.

Zonder tot een gedetailleerd overzicht over te gaan, zal geprobeerd worden het totaal percentage per 500 personen per vraag te melden. Op de vraag 'Luistert U zelf weleens naar één van de stations uitzendend vanaf internationale wateren' antwoordde 75% met 'ja', terwijl 25% een ontkennend antwoord gaf. Vervolgens werd aangegeven dat er in de Tweede Kamer een debat zou gaan komen, gericht tegen het bestaan van deze radiostations. De vraag 'Bent u van mening dat deze stations moeten verdwijnen of bent u juist vóór het bestaan van dit soort stations' volgde. Liefst 80% van de ondervraagden was voor het behoud van de stations, 6% zag ze het liefst verdwijnen, terwijl 14% van de ondervraagden geen duidelijke mening wenste te geven.

In een daarop volgende vraag werd de mening expliciet over Radio Veronica gesteld en wel of men voor- of tegenstander van het station was. Een percentage van 74 kwam uit op de voorstanders, 12% van de ondervraagden was tegenstander terwijl 14% geen mening bleek te hebben. In de groep voorstanders, zo bleek

Project: Veronica

reg.	urb.	lft.
------	------	------

Dag mijnheer/mevrouw/mej. Mijn naam is ..... Ik ben medewerk(st)er van bureau Veldkamp uit Amsterdam. Wij voeren momenteel een onderzoek uit naar de mening van het Nederlandse volk over radiozenders die vanaf schepen op de Noordzee uitzenden. Mag ik daarover ook aan u zes vraagjes stellen?

1.	Luistert u zelf weleens naar één van die zenders?	- ja 1 - nee 2	
2.	Zoals u misschien weet, zal er binnenkort in de Tweede Kamer een debat zijn over een wet die gericht is tegen het bestaan van deze zenders. Bent u van mening dat deze zenders zouden moeten verdwijnen of bent u juist vóór het bestaan van dit soort zenders?	- voor het bestaan van deze zenders 1 - tegen het bestaan van deze zenders 2 - weet niet/ geen mening 3	
3.	Eén van die zenders is Radio Veronica. Bent u een voorstander van Radio Veronica? Ja of nee?	- ja 1 - nee 2 - weet niet/ geen mening 3	
4a.	Bent u lid van een omroepvereniging? <u>Indien ja:</u> van welke?	- geen lid 0 - VPRO 5 - KRO 1 - NCRV 6 - VARA 2 - E.O. 7 - AVRO 3 - ander 8 - TROS 4	
4b.	Als er een omroepvereniging Veronica zou worden opgericht, zou u daar dan lid van worden of niet?	- ja 1 - nee 2 - weet niet/ geen mening 3	
5.	Op welke politieke partij heeft u bij de laatste Tweede Kamer-verkiezingen - in november jl. dus - gestemd?		
	- P.v.d.A. 1 - PPR 2 - D'66 3	- KVP 4 - AR 5 - CHU 6	- VVD 7 - DS'70 8 - overige partijen 9
	- nog niet stengerechtigd A	- heeft niet gestemd B	
6.	Leeftijd ..... jaar	Geslacht: - man 1 - vrouw 2	
	Naam respondent:	Naam enq.:	
	Adres:	Adres:	
	Woonplaats:	Woonplaats:	
		Handtekening:	

---

uit de resultaten, waren deze vooral te vinden in de leeftijdsgroep van 34 jaar en jonger.

Vervolgens werd de vraag gesteld dat wanneer er een omroepvereniging zou komen namens Veronica of men zich dan zou aanmelden als lid. In totaal gaven ongeveer 100 ondervraagden aan lid te willen worden van een dergelijke omroepvereniging Veronica. Deze uitslag ondersteunde de gemeten populariteit van Radio Veronica op dat moment. Uiteraard kon niet worden gezegd dat de bereidheid ook daadwerkelijk tot direct lidmaatschap zou leiden, mede daar een groot deel van de ondervraagden op dat moment lid was van een bestaande omroepvereniging.

Wel bleek, mede omdat men aan diende te geven van welke omroep men eventueel lid was, dat er vooral belangstelling tot eventueel lidmaatschap was bij de TROS-leden en degenen die helemaal geen lid van een toenmalige omroepvereniging waren. Wat deze laatste groep betreft ging het vooral om jongeren die nog niet gerechtigd waren om lid te worden van een omroep.

Ook dient natuurlijk vermeld te worden dat de minste belangstelling tot het eventueel aangaan van een lidmaatschap van een aan Veronica gelieerde omroep bij de leden van de NCRV en de KRO lag. Veldkamp Marktonderzoek BV stuurde de enquêteurs trouwens op pad met een vragenlijst die niet anoniem werd ingevuld, want zowel de adresgegevens van de ondervraagde persoon als die van de ondervrager waren op het formulier vermeld.

In de maanden februari en maart van 1973 werd er ook een luisteronderzoek uitgevoerd door het bureau Intomart uit Hilversum, waarvan de resultaten op 27 juni van dat jaar werden bekend gemaakt. De afdeling Voorlichting/Persdienst van de NOS bracht de gegevens naar buiten en liet deze voorafgaan met een kritische noot.

‘In de discussie naar aanleiding van de te nemen wettelijke maatregelen met betrekking tot de buiten Nederlands territoriaal gebied opererende zendschepen blijkt enerzijds nogal wat verarring te bestaan over recentelijk gepubliceerde resultaten ten aanzien van de beluistering van beide stations. Anderzijds worden veronderstellingen geopperd die door recente onderzoeken niet worden bevestigd’. Uiteraard trok men ‘betrouwbaarheid’ naar zich toe door te stellen dat door publicatie van de resultaten van het in opdracht van de NOS uitgevoerde periodieke luisteronderzoek gepoogd werd enige duidelijkheid te scheppen in de ontstane verarring.

Het bureau Intomart maakte voor haar periodieke luisteronderzoeken gebruik van een methode waarbij een representatieve steekproef van 1500 Nederlanders van 12 jaar en ouder, over een periode van twee weken, hun luistergedrag per radiostation per kwartier in een dagboek noteerden. Men claimde dat betrouwbaarheid en exactheid van deze methode veel beter was dan de methodes die door andere instanties werden toegepast, zonder daarbij aan te geven op welke onderzoeken en instanties men doelde.

Inzake de exactheid stelde men dat het Intomart onderzoek niet volstond met een indicatie hoeveel mensen ‘wel eens’ naar bepaalde radiostations luisterden, maar ook gegevens opleverde hoe vaak men en hoe lang men dit deed. Men achtte het betrouwbaarder omdat bij deze methode geen beroep werd gedaan op het vermogen van ondervraagden een eigen schatting van het luistergedrag te geven. Iets wat – naar de ervaring leerde – kon leiden tot aanzienlijke afwijkingen van het juiste luistergedrag.

Men rapporteerde in het eindverslag luisterdichtheidscijfers per kwartier, dus het gemiddelde aantal luisteraars per radiostation per kwartier in een percentage van de gehele bevolking van 12 jaar en ouder. Daarnaast rapporteerde men ook de zogenaamde cumulatieve luisterdichtheid cijfers, ofwel het aantal personen dat in de loop van de bepaalde periode korter of langer naar een bepaald radiostation luisterde. Dit werd eveneens uitgedrukt in een percentage van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder.

De eerste luisterdichtheidsmeting, die kort beschreven in het rapport werd vermeld, vond plaats tussen 25 februari en 10 maart 1973 en wel tussen 7 uur in de ochtend en 6 uur in de avond. De meting gaf een luisterdichtheid van 7,8% voor Hilversum III, terwijl voor Veronica 5,3% werd gemeten. Vermeld dient te worden dat 1% destijds stond voor 100.000 Nederlanders ouder dan 12 jaar. In de avonden tot middernacht werd er voor Hilversum III 1,8% gemeten en voor Radio Veronica 0,7%.

Er bleek een eerdere meting als vergelijking te zijn opgenomen, die had plaats gevonden van 3 tot en met 16 december 1972. Hilversum III haalde toen 9,2% overdag, terwijl Veronica 5,3% luisterdichtheid haalde. Geen luisterdichtheid gegevens werden verstrekt betreffende de beluistering in voornoemde periode tijdens de avonden. Uit de gegevens van de meting in de maand december 1972 bleek dat het hoogste percentage luisteraars voor Hilversum III zich in district Oost bevond (Overijssel en Gelderland) met 12,1%, terwijl in district West (Utrecht en Noord- en Zuid-Holland) de minste luisteraars waren met 8,1%. Voor Radio Veronica waren de meeste luisteraars in het District West (Utrecht, Noord- en Zuid-Holland) met 7,3% en het laagste percentage werd gemeten in de provincie Groningen met 2,9%. Over geheel Nederland gerekend had Hilversum III in voornoemde periode een luisterdichtheid van 10,2% en Radio Veronica een luisterdichtheid van 5,8%.

Concluderend stelden de onderzoekers dat in de betreffende weken in december 1972 76% van de Nederlandse bevolking ouder dan 12 jaar tussen 7 uur in de ochtend en middernacht korter of langer naar Hilversum III luisterde, terwijl dit percentage voor Radio Veronica op 46 uitkwam. Wel dient vermeld te worden dat er een aardig schoonheidsfoutje in dit deel van het onderzoek was terug te vinden daar men de tijdsduur tussen 07.00 en 25.00 aangaf en een etmaal plots een extra uur was toebedeeld.

Een ander gegeven dat het onderzoek in december 1972 opleverde was dat 40% van de ondervraagden in die periode korter of langer naar Hilversum III luisterde en helemaal niet naar Radio Veronica. Dan was er ook nog 10% dat alleen korter of langer naar Veronica luisterde en niet naar Hilversum III. Ook was er een percentage van 15 dat geheel niet naar beide radiostations luisterde.

Uit de gegevens blijkt tevens dat in betreffende week in december 1972 de donderdag voor Hilversum III de beste dag was met 50% beluistering door de ondervraagden. De zondag was dit voor Veronica met 27%. De slechtste dag voor Hilversum III was de vrijdag met 35% terwijl de dinsdag met 24% dit voor Radio Veronica was.

LP uit 1971

Tenslotte kwam de afdeling Voorlichting/Persdienst van de NOS nog met wat gegevens inzake een mondelinge ondervraging van 1500 Nederlanders van 12 jaar en ouder in maart 1973. Zo werd ondermeer de vraag gesteld in hoeverre men tevreden was over het gebodene van beide radiostations. 65% van de ondervraagde personen sprak tevredenheid uit over het programma-aanbod van Hilversum III, terwijl 38% van de ondervraagden dit met het programma-aanbod van Veronica had.

Opmerkelijk was verder dat in alle leeftijdsgroepen de tevredenheid over Hilversum III op dat moment groter was dan die tevredenheid over Radio Veronica. Zo waren de ondervraagden in de leeftijdsgroep van 12 tot en met 14 jaar voor 75% tevreden tot zeer tevreden over Hilversum III terwijl dit percentage in deze groep voor Radio Veronica op 67 uitkwam. In de leeftijdsgroep van 15 tot en met 24 jaar lagen deze percentages op 79 en 66.

Ook in de oudere leeftijdsgroepen bestond, relatief gezien, een vrij grote mate van tevredenheid. Een kleine 50% van de ondervraagden van 65 jaar en ouder was tevreden over Hilversum III, terwijl 25% in deze categorie tevreden met Radio Veronica was. Met geen woord werd in de voornoemde onderzoeken van Bureau Intomart, uitgevoerd in opdracht van de afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS, gewag gemaakt van Radio Noordzee, een station dat tevens vanuit internationale wateren voor de kust van Nederland haar signaal uitstraalde.

Bronnen:

Archief Robert Briel - NOS afdeling Voorlichting/Persdienst - Veldkamp Marktonderzoek NV

The offshore radio archive
<https://www.flickr.com/photos/offshoreradio/sets>
STEDS WEER AANGEVULD MET DE MOOISTE FOTO'S

Ingang bunker Forschungsstelle Langeveld heden ten dage

afluisteren

tekst: André van Os

Naar aanleiding van het verhaal over Radio Kootwijk (blz. 25) kreeg ik -jaren geleden- een e-mail van Hans Knap. Knap, die meer dan een kwart eeuw bij het Journaal had gewerkt, kwam als NTS'er in aanraking met Kootwijk. De radiotelefonische faciliteiten daar werden door de omroep gebruikt om contact te onderhouden met televisieploegen en bestuurders in Nieuw-Guinea, toen Nederland bijna een tweede oorlog tegen Indonesië dreigde te ontketenen. Knaps interesse in kortegolfverbindingen was gewekt en die zou leiden tot de in 1998 gepubliceerde studie 'Forschungsstelle Langeveld - Duits afluisterstation in bezet Nederland'.

Het boek verhaalt over het onderscheppen van de geallieerde radiotelefonieverbindingen door de Duitsers. De Duitsers wisten zelfs telefoongesprekken tussen Roosevelt en Churchill op te nemen, maar niet zonder de hulp van de immer vlijtige ambtenaren van de Nederlandse PTT en werknemers van Philips. Deze radio-experts hadden al decennia lang contact met hun Duitse collega's, ontdekte Knap. Rond 1900 werkten ze samen bij het aanleggen en gebruiken van (kabel-)telegrafieverbindingen naar Nederlands-Indië en de Duitse kolonie op Nieuw-Guinea. Toen de verbindingen draadloos werden, bleef Nederland lange tijd aangewezen op de diensten van de Duitse PTT en Telefunken. In 1940 troffen de experts van beide landen elkaar in de buitgemaakte installaties van de PTT en de Philips fabrieken. Doordat de Nederlandse regering, bij haar vlucht naar Londen, was vergeten de spraakvormer van de geallieerde radiotelefonie mee te nemen, kon het grote afluisteren direct beginnen.

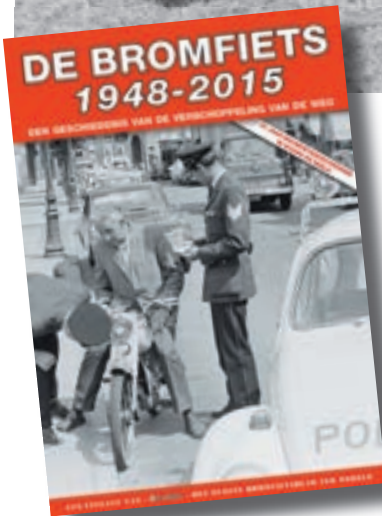
Hans Knaps interesse voor kortegolfverbindingen maakte hem ook een tegenstander van de sluiting van de Radiokamer. Ook zo'n nauwelijks bekende omroep-historie: de Radiokamer van het Journaal fungeerde lang als belangrijke nieuwsbron naast de telexen van de persbureaus en de uitwisselingen van nieuwsbeelden met buitenlandse omroepen. In de Radiokamer stonden moderne kortegolfontvangers, waarmee buitenlandse stations werden afgeluisterd. Dat leidde tot nieuws over Cyprus, Vietnam en zelfs de moord op Kennedy (waarvan het Journaal geen beelden had). De Radiokamer werd uiteindelijk wegbezuinigd.

Recensie:

tekst: Hans Knot

De Bromfiets 1948-2015

Een geschiedenis van de verschoppeling van de weg

Auteur: Berg, Jacob van den

Uitgever: Target Press, Moordrecht

Jaar: 2016

ISBN: 978-90807473-7-1

140 pagina's, harde omslag

Illustraties: Rijkelijk, zwart wit

www.bromfiets.nl

Ik kan me zo voorstellen dat iedere jonge 'oudere', die zijn of haar tienerjaren door-

bracht in de jaren zestig van de vorige eeuw, eigen herinneringen heeft aan de bromfiets, ook wel brommer, plof en in vele andere variaties vernoemd. Zelf heb ik als eerste het gegeven dat mijn vader, naast zijn werk als kapper, ook nog een agentschap had van de toenmalige begrafenisonderneming 'DELA'. Dat betekende in de avonduren nogal eens op pad. Kwam hij dan moe thuis dan zette hij zijn Solex voor de deur neer. Nadat hij was binnen gekomen, werd de vraag gesteld: 'Wie zet hem even buitenom in de schuur'.

Het hoefde geen tweede keer te worden gezegd. Zodra de hoek van de stoep bereikt was; je deed voor of je de Solex aan de hand meenam, werd de hulpmotor al harder lopend opgestart en werd er snel even een rondje Oppenheimplein gedaan alvorens de motorfiets in de schuur werd gezet. Later kreeg ik zelf een tweetal bromfietsen en versleet ik eerst een in Epe gebouwde Tomos, waarna in de jaren zeventig

vervolgens een Puch werd gereden. Ik heb heel wat leuke tripjes met deze vervoermiddelen gemaakt.

Zo zullen ontelbare berijders uit het verleden direct een aantal trefwoorden kunnen opsommen aan de mooie tijd die ze hebben beleefd tijdens de brommende periode. Wat te denken van de nozems, de vetkuif, de pukkel, vossenstaart, flaneren met de meiden of afspraakjes te maken met meisjes die ook een brommer hadden? Immers kwamen er in 1963 ook speciale brommers voor de meisjes op de markt.

In 'De Bromfiets 1948-2015. Een geschiedenis van de verschoppeling van de weg', een publicatie die via de boekwinkel of het web verkrijgbaar is, wordt via 11 hoofdstukken dieper ingegaan op de geschiedenis van de brommer in ons land vanaf de tweede helft van de jaren veertig van de vorige eeuw, waarbij ook een tweede brommergolf, die in 1995 een aanvang nam, uitgebreid wordt belicht.

Het geheel van het brommer beleven is een stuk cultuurgeschiedenis geworden die in voornoemde publicatie op een gedegen manier is samengevat en voor iedere liefhebber van nostalgische onderwerpen een aantal rijk gevulde avonden zal opleveren bij het tot je nemen van zoveel wetenswaardigheden en herinneringen. Vooral het eerste deel van het boek levert een grote hoeveelheid informatie op die voor mij tot op het moment van het lezen voornamelijk onbekend maar vooral zeer interessant is om kennis op te doen inzake de ontwikkeling van de bromfiets in het algemeen.

Bovendien is het boek op mooi glad papier gedrukt waarbij de gekozen zwart-wit foto's het tot een mooi geheel hebben gemaakt. Kijk maar vast of je ergens nog een potje brillantine hebt, maak een vetkuif (als de haren er nog zijn) en vergeet niet dat in 1974 de helmplicht al werd ingevoerd. Zondermeer zal er ergens in

een schuur nog een stoffige machine staan die misschien even mag worden geleend voor een opknapbeurt en enkele ritjes, nadat dit prachtige boek 'De Bromfiets 1948-2015 - Een geschiedenis van de verschoppeling van de weg', de weg van de winkel naar je leestafel heeft gevonden.

Foto vorige blz.: Met de Sparta op vakantie. Voortgaande Europese eenwording zorgde voor het verminderen van hinderlijke grensbelemmeringen. Foto boven: In de loop der tijd hebben een aantal celebrities de voorplaat van Bromfiets gesierd, zoals Dave Berry. Hiernaast: Vanaf 1963 waren damesbrommers niet meer uit ons straatbeeld weg te denken. Foto's © Bromfiets

DE MEDIA IN NOVEMBER 1987

TEKST: HANS KNOT

Voor diegenen die zich de grootte van mijn archief proberen voor te stellen, kan ik adviseren nooit een poging te nemen een duik in dit archief te nemen, daar een gemakkelijke weg terug voor de niet-kenner van dit archief praktisch onmogelijk is. Wij verbazen ons echter in Huize Knot keer op keer hoe desondanks in ettelijke minuten iets is terug te vinden. Zo was er een externe vraag betreffende de pogingen die de TROS ooit wilde doen om uit het publieke bestel te stappen om op de commerciële toer te gaan. Was het niet zo dat deze omroep in 1965 een zendtijdaanvraag had gedaan, nadat de directie van de Reclame Exploitatie Maatschappij, verantwoordelijk voor de radio- en televisie-uitzendingen van RTV Noordzee, in eerdere instantie had besloten dat de 'trossen los werden gegooid' en men kijkers en luisteraars wenste warm te maken voor een lidmaatschap van een potentiële omroeporganisatie.

Cees Wolzak

Terugkeer naar een eventuele commerciële status is voor de TROS diverse malen genoemd maar ik herinnerde me dat het even ter sprake kwam toen een nieuwe directeur bij de TROS werd benoemd in het najaar van 1987. Het was de toen 47-jarige Cees Wolzak die – zoals een persbericht in november 1987 meldde, per 1 januari 1988 in dienst zou treden als de nieuwe algemene directeur van de TROS. Reden voor mij even te duiken naar berichtgeving hieromtrent in mijn krantenarchief. En dus vond ik in een knipsel uit 'Het Parool' van 23 november 1987 de aankondiging van zijn aanstelling.

Zelf wilde Wolzak nog op de achtergrond blijven en hij verklaarde dat hij zich verheugde op zijn nieuwe baan, waarbij hij eraan toevoegde verder niets kwijt te willen over de toekomst. Vanuit de TROS burelen was uitgelekt dat de benoeming van Wolzak wel had te maken met de eventuele plannen van de TROS commercieel te willen gaan. Toch wist een journalist van de voornoemde krant een reactie van hem los te weken: "Als het mogelijk is en als de voorwaarden acceptabel zijn, dan is het zeker belangrijk om daar serieus over na te denken." Maar omdat hij zich verder nog niet

verdiept had in de materie, wilde hij het bij deze uitspraak laten om niet onnodig voor zijn beurt te spreken.

Wolzak was tot 1 januari 1988 trouwens directeur van wat toen de 'Nieuwe Media' werd genoemd, waarin databanken, beeldplaten en dergelijke binnen de VNU werden ontwikkeld. Wolzak had de nodige ervaring met het commerciële deel binnen de televisiewereld want via de VNU was hij ondermeer verantwoordelijke voor Abonnee Televisie Nederland/Filmnet, waar VNU zich medio 1986 uit terugtrok. Wel dient vermeld te worden dat het concern na terugtrekking een sordige 30 miljoen gulden had verloren aan dit project.

Op de dag dat de benoeming van Wolzak openbaar werd gemaakt was het ook de NCRV die in de kolommen van de diverse kranten volop aanwezig was. Steeds meer wensten de toenmalige omroepbazen op een vrolijke opvallende manier de kijkers en luisteraars bereiken. Bij Veronica kon je jong en wild (t) tegelijk zijn,

Ron Brandsteder liep bij herhaling dat je het beste lid kon worden van de TROS en zo had elke omroep zijn eigen manier gevonden.

Ook de NCRV wilde meedoen en huurde een reclamebureau in om met idee en uitvoering te komen voor een nieuw gezicht voor deze omroep. Zo liet men nieuwe ledenwerfspotjes maken waarin een moderne vader, met kind op de rug, spontaan met iemand anders begon te praten over de Bill Cosby Show. De persoon waar tegen gepraat werd was trouwens niet in beeld. Terwijl de jonge vader zijn verhaal deed werd hij plotseling onderbroken door een voice-over die zei: "De Cosby Show is wel NCRV!" Uiteraard verbaasde de vader zich over deze opmerking en kreeg vervolgens nog eens te horen dat het van deze omroep afkomstig was: "NCRV, daar kijk je van op."

www.tvfragmenten.nl

Het was slechts een voorbeeld uit een serie van tien promotiespotjes die er werden gemaakt waarbij verschillende zaken binnen de NCRV werden uitgelicht. Zo waren er twee ledenwerfspots gemaakt rond 'Paperclip', de jongerenafdeling die ook een eigen radioprogramma had en de NCRV gids. Andere televisieprogramma's werden ook belicht in de ledenwerfspots, zoals de ziekenhuisserie 'St. Elsewhere', waarbij werd gesteld dat er in onze ziekenhuizen niet zulke leuke dokters waren als in de serie'. Was dit een reden dat ik destijds absoluut fan ben geworden van deze serie? Verder waren er spotjes gemaakt rondom het actualiteitenprogramma 'Hier en nu', 'Weg van de Snelweg', 'de Frank en Vrijshow' en 'Rondom Tien'. Allemaal stevige en goedbedoelde ledenwerfspots.

Alleen is het triest te weten dat twee van de hoofdrolspelers uit de spotjes bijna dertig jaar later op negatieve wijze in de publiciteit staan. Immers is Bill Cosby vele malen beschuldigd van machtsmisbruik en seksuele intimidatie/misbruik en was de man van het programma 'Frank en vrij' recentelijk geheel niet meer vrij, daar het om Frank Masmeijer gaat, die in een Antwerpse gevangenis zat opgesloten.

Willem Hekhuis was destijds waarnemend hoofd van de Persafdeling van de NCRV en hij wist te melden dat het oude gezicht van de NCRV niet direct stoffig was te noemen maar dat het niet meer echt swingend was en dus aan verfrissing toe. Men had gekozen om programma's uit te lichten omdat de meeste mensen niet wisten welke omroepen bij welke populaire programma's hoorden, wat uit de toen nieuwe ledenwerfspots volgens Hekhuis wel duidelijk werd.

Hij stelde tevens dat bij onderzoeken de NCRV altijd naar voren kwam als uitermate eerlijk, betrouwbaar met de daarbij behorende aspecten als 'stoffig, saai, grijs en ouderwets'. Reden genoeg destijds voor de vernieuwing, die niet alleen zichtbaar en hoorbaar was op televisie en radio maar ook via de vernieuwde NCRV gids, waarbij ook ondersteuning werd verleend vanuit een reclamebureau.

www.tvfragmenten.nl

Peter Mendelts was destijds verantwoordelijk voor de ledenwerfspots en volgens hem wilde de NCRV zich vooral richten op de zogenaamde 'randkerkelijken', voor hen duidelijk een nieuwe doelgroep. Daarmee werd bedoeld de mensen tussen 25 en 55 jaar die wel een Christelijke opvoeding hadden beleefd maar niet of nauwelijks naar de kerk gingen. Desondanks voelde het merendeel van deze 'randkerkelijken' zich nog wel een beetje verbonden aan de NCRV. Het was de taak de belangrijkheid van de NCRV aangaande informatieve, spannende als wel educatieve programma's in de spots uit te lichten.

Met die uitlichting betekende het trouwens niet dat

de vooral bij ouderen populaire programma's als 'Meditatief Moment' 'Te Deum Laudamus' en 'Kerkepad' verdwenen. Als vanouds bleef men ook de ouderendoelgroep trouw.

Het jaar 1987 was eigenlijk ook het eerste jaar dat het aanbod van programma's groter werd met de komst van verschillende buitenlandse satelliet televisiestations, die via de diverse kabelnetten werden aangeboden. Dat ging dan wel stapsgewijs maar de grotere aanbieders, die de meeste abonnees in de grote steden hadden, waren er rap bij het programmapakket uit te breiden. Dit betekende automatisch, met opgroeiende kinderen in huis, dat de vraag naar muziekprogramma's te mogen kijken, ook groeide.

Overheersend, als het ging om de popmuziek, was natuurlijk MTV, dat 24 uur per etmaal te zien en te horen was. Maar ook Sky Channel en Super Channel hadden het nodige in aanbod: Young free and single, Heartline, Eurochart Top 50 Show, Power Hour, First Run, Off the Wall, Super Sonic en veel meer. Toch bleef een groot aantal jongeren in Nederland kijken naar de popprogramma's van de publieke omroep. Top Pop bestond nog steeds, destijds in presentatie van jongeling Bas Westerweel. Het programma, dat iedere maandag om zes uur werd uitgezonden, haalde een kijkdichtheid van 10 procent, terwijl het met 6,7 werd gewaardeerd.

Een andere jongeling presenteerde Popformule. Martijn Krabbé trok in die tijd rond de 1,3 miljoen kijkers, ondanks het gegeven dat het programma rond etenstijd werd uitgezonden. Bij de VOO had men Adam Curry laten opvolgen door Simone Walraven, die garant stond voor een kijkdichtheid van 13% met het programma Countdown, dat iedere woensdagavond vanaf 7 uur te zien was. Het programma werd trouwens ook tot 1 december van dat jaar iedere zaterdag op Super Channel uitgezonden. Een nieuw contract bracht het programma in 1988 naar Sky Channel, dat de internationale uitzendrechten had verworven. Trouwens een programma dat niet echt in de categorie 'popprogramma's' viel was DJ Katshow, dat weer enorm populair was bij de jongere kijker en de opstap naar grote populariteit was voor Linda de Mol. Het was een programma dat werd gemaakt door de toenmalige productiemaatschappij van John de Mol jr. Let wel: alles bijna dertig jaar geleden.

Simone Walraven

The Offshore Radio Guide
Your Watery Wireless Website
www.offshore-radio.de

News Reports   Links Top 50   Gallery   Sitemap   Downloads   YouTube   zeezender tunes
RedSoDay.NL   HansKnot.com   Freewave   German Caroline   Seesender.de   Fleet   Redotag Erkrath

Voetbalbeleving

tekst:
Hans Knot

Recentelijk stond ik even stil bij hoe ik, als ras-Groninger, verschillende hoogte- en dieptepunten in de historie van FC Groningen heb beleefd. Zo was er in het oude stadion aan de Oosterpark eens een incident tijdens een wedstrijd tegen Telstar uit IJmuiden en wel in de nacompetitie van het seizoen 1978-1979. Een 41-jarige Groninger wierp een mes richting de verdediger van Telstar, Fred Bischof, en miste hem op een haar. Het was wel reden tot staking van de wedstrijd door scheidsrechter Bep Thomas. Voor het eerst in de toen 8-jarige geschiedenis van FC Groningen was men betrokken bij een grote voetbalrel. Ik stond destijds aan de Parkzijde op de onderste tribune.

In de tweede helft van de jaren zeventig en begin jaren tachtig stond ik vaak aan de Zaagemulderwegzijde, waarvan een deel van de tribune als staantribune werd gebruikt. In hetzelfde vak en in dezelfde hoek kwamen om de week ongeveer 10 mensen bijeen die, buiten het voetbal om, weinig tot geen contact met elkaar hadden. Al gaande de seizoenen die we er gezamenlijk stonden, leerden we elkaar meer en meer kennen, waaronder rare gedragingen. Zo was er een tegelzetter bij die al gaande een wedstrijd meer en meer commentaar gaf, ook bij goede resultaten. Verloor FC Groningen dan werd uit woede de seizoenkaart doorgescheurd en bleef hij na afloop treurend achter. Reden was dat alle stukjes van de kaart bijeen gezocht dienden te worden, want twee weken later diende hij natuurlijk weer van de partij te zijn.

Een wedstrijd tegen Ajax (0-2) Ajaxmuseum.nl

In de jaren tachtig was FC Groningen redelijk actief in Europa waarbij grote clubs als Internazionale Milaan en Atletico Madrid als verliezer een kolkend Oosterpark verlieten. De laatste club zelfs twee keer. Die laatste wedstrijd beleefde ik in 1988, niet in het Oosterparkstadion maar in de Martinihal, waar de wedstrijd was te zien voor diegenen die niet in staat waren geweest een kaartje te bemachtigen. Ik ging erheen met mijn oude heer, toen al 79 jaar. Genieten was het voor hem geblazen daar het jaren geleden was dat hij FC Groningen een hele wedstrijd had zien spelen. Teruggaand in mijn geheugen lijkt het erop dat het trouwens de enige wedstrijd van FC Groningen is geweest, die hij helemaal heeft gezien. Voor de rest was het een kwestie van het zien van samenvattingen, als die er al wekelijks waren in die tijd. Wel was hij een trouwe bezoeker van de voorganger van FC Groningen, GVAV.

Neem dan de bevindingen bij de wedstrijden die door de voorganger van FC Groningen in het betaalde voetbal werden gespeeld. Getooid in blauwe shirts met daarop een rode ster was het GVAV Rapiditas die het langste het volhield als Groninger ploeg in het Betaalde Voetbal. Ploegen als Velocitas, Oosterparkers en Be Quick waren al lang uit het betaalde voetbal afgedaald naar de amateursectie van de KNVB. In de GVAV-jaren was het een kwestie van gezamenlijk naar het station gaan van de Knotjes, de buurman, vrienden en meer en in het Oosterpark werd de groep dan verspreid over de staantribune Parkzijde en de Jeugdtribune, die ook aan de Parkzijde was. Voor vijftig cent was de jeugd de toegang toegestaan. Uiteraard stond ik op de jeugdtribune.

Heel veel wedstrijden gedurende vele competities heb ik gezien vanaf een hoge plek van de hoofdtribune aan het Oosterpark. Jarenlang waren er twee plaatsen op de perstribune beschikbaar voor de ziekenomroep Studio 73 en nog weer later voor Park Radio Producties, destijds opgericht om vele verzorgingstehuizen en

---

bejaardentehuizen te voorzien van ontspannende radio. Wennie Eilers en ikzelf waren vooral de bezetters van deze gratis persplekken, iets waar we dankbaar gebruik van hebben gemaakt. De ontvangst was voor de pers altijd goed geregeld met koffie voor de wedstrijd en in de pauze, terwijl de persconferentie afwachting er altijd een drankje en een hapje werd geserveerd, waarbij de ontvangst jarenlang in handen was van Janne Mulder. Alleen met internationale wedstrijden was het op de plaats rust daar er meer plekken voor de internationale pers beschikbaar dienden te zijn.

De absolute wedstrijd in de geschiedenis van FC Groningen, die niet gemist mocht worden, was de bekerfinale in 2015. Nee, niet op de tribune in het Feijenoordstadion maar voor ons op een bungalowpark in het Lauwersmeergebied werd deze wedstrijd bekeken en zeker met vreugde toen ook nog eens voor het eerst in de clubhistorie een grote prijs werd binnengehaald. Het is de tijd dat je overal op internet heel snel een samenvatting kunt terugzien, er vele televisiekanalen beschikbaar zijn waar je voetbalwedstrijden – al dan niet tegen extra betaling – kunt terugzien. Via internet zijn zelfs diverse illegale kanalen beschikbaar waar je ieder weekend tal van wedstrijden uit allerlei internationale competities kunt bekijken, mits je tegelijkertijd vele stupide commercials voor porno, gokken en meer voor lief neemt. Voor mij totaal niet ideaal.

Wij gaan het liefst één of twee keer per jaar naar de Euroborg, het huidige stadion van FC Groningen. Als er maar kaarten te krijgen zijn, is daarbij een veelgemaakte opmerking bij de Knotjes. Vaak lukt het op die manier een ontspannende middag door te brengen in het zuiden van de Martinistad. Als je het stadion betreedt zijn er tal van bewakers die in de gaten houden of er niets fout gaat, toegangspoortjes zijn er om te voorkomen dat er geen mensen illegaal het stadion ingaan en camera's houden de tribunes in de gaten op overlast en ongeregelheden. Wat was het vroeger toch anders; dan zag je tijdens de wedstrijd – ondanks de aanwezigheid van suppoosten, dat toch nog supporters illegaal over de hekken heen klommen of waren er fans die de buiten de tribune opgestelde lichtmasten bestegen om de nodige spanning mee te krijgen.

Een blijde menigte op de Grote Markt in 1980

Er zijn nog twee gedenkwaardige wedstrijden die bij me opkwamen. De eerste vond plaats op 15 mei 1980 in Vlaardingen. Het was de laatste uitwedstrijd van het seizoen die gespeeld diende te worden. Als onze FC zou winnen dan waren ze kampioen van de toenmalige Eerste Divisie. Het leek er op dat op die dag de stad Groningen leegliep. Met vele auto's, per spoor, maar ook in vele ingehuurde bussen, werd de tocht naar het verre Vlaardingen ondernomen. Ikzelf was er samen met mijn toen twaalfjarige neef Sebastiaan er bij. We vertrokken van de Zaagemuldersweg, waar het toenmalige Oosterparkstadion was gevestigd. Ook daar vele achterblijvers die de supporters, die wel richting het westen gingen, uitgeleide deden.

Onder trainer Theo Verlangen met Henk Nienhuis als assistent lukte het dan eindelijk terug te keren in de Eredivisie. Een pracht prestatie van het elftal maar ook van de leiding die na de winterstop Peter Houtman zo ver had gekregen terug te komen in Groningen. De tocht naar het westen was niet voor niets geweest want in Vlaardingen werd, in een klein stadion met voornamelijk staanplaatsen, met overtuiging met 1-4 gewonnen.

Natuurlijk heeft het hele team zich die dag optimaal ingezet om de titel binnen te halen en eindelijk weer op het hoogste niveau te kunnen spelen. Enkele weken later was er het binnenhalen van een 17-jarig talent, die besloot te tekenen voor FC Groningen, waarbij de zeer succesvolle loopbaan van Ronald Koeman een aanvang nam. Er werd trouwens na het kampioenschap een plaat opgenomen door Eddy en Jerry, met de

---

spelers van FC Groningen in het achtergrondkoor, met als titel 'FC Groningen is kampioen'.

Mijn laatste voetbalbeleving in dit verhaal brengt ons naar het jaar 1966. Het was het WK Voetbal, waarvan de eindronden dat jaar werden gespeeld in Engeland. In de maand juli streden 16 ploegen om de titel, waaronder 10 Europese landen. In 7 steden, Londen, Liverpool, Sunderland, Manchester, Sheffield, Birmingham en Middlesbrough, werden de wedstrijden gespeeld met als eindpunt de finale in het Wembleystadion in Londen, dit met een capaciteit van 100.000 toeschouwers.

Op 30 juli werd de finale gespeeld en gastland Engeland won de finale door een 4-1 overwinning op West-Duitsland. Over de wedstrijd is in het verleden meer dan genoeg geschreven. Maar welke landen streden er om de derde en vierde plek? Het waren de teams van Portugal en de Sovjet-Unie die op 28 juli streden om het brons. Portugal won met 2-1 ondermeer door een doelpunt van de legendarische Eusébio.

Lang niet alle wedstrijden waren te zien op de Nederlandse televisie, die toen nog door het leven ging als NTS. Commerciële televisie was nog bijna een kwart eeuw weg en dus was het zuinigjes kijken. De finale werd door mij bekeken op de eerste verdieping van de Hoofdstraat 89 in Epe in de huiskamer van Max en Vera Gosschalk. Ik was daar zes weken lang deels om vakantie te vieren en deels voor vakantiewerk. Enige dagen voor de finale stond ik te swingen op het geluid van de Kinks die weer eens werden gedraaid op de 266 meter via Radio London. Het dansen gebeurde echter op de 5 meter lange uitbeentafel in de werkplaats achter de grote slagerij van mijn oom en tante. Te enthousiast viel ik van de tafel. Mijn klompen vlogen weg en ik viel met mijn linkervoet in een vleeshaak, die op de vloer lag en nog niet was schoongemaakt. Gevolg een ernstige bloedvergiftiging waardoor ik noodgedwongen was met mijn been omhoog te liggen. Wat een geluk dat ik de finale kon zien in plaats van op de zaterdagmiddag mee te helpen in de slagerij, annex zelfbediening.

Het was 1966 en dus een geheel andere tijd en beleving als tegenwoordig het geval is. Een wedstrijd is anno 2015 rechtstreeks te zien via Eredivisie Live, uiteraard tegen betaling. In de avonduren zijn er samenvattingen bij Studio Sport. Op internet worden er via YouTube persoonlijke filmpjes van supporters geplaatst. Een dag na de wedstrijd is het sportprogramma nog eens terug te zien via 'Programma Gemist' en ga zo maar door. Maar dan was het wel andere koek in de jaren zestig. Via het Polygoon Journaal, dat in vele bioscopen werd vertoond, was er soms de mogelijkheid een korte gefilmde samenvatting van een belangrijke wedstrijd in vogelvlucht te bekijken. In 1966 werd er tijdens de WK in Engeland – naast de rechtstreekse uitzendingen – ook druk gefilmd, maar dan in kleuren.

Van alle gefilmde beelden werd een documentaire gemaakt onder de titel 'Goal World Cup '66 voetbalfilm'. En denk maar niet dat deze productie direct was te zien in ons land. Eerst werd het maandenlang vertoond in diverse theaters en bioscopen in Engeland. Ruim 25 miljoen Britten zagen op deze manier de film, alvorens deze buiten Engeland werd vertoond. In Nederland werd hij door het productiebedrijf van Henk Brusse in omloop gebracht en verscheen hij – met medewerking van diverse sponsors, in vele theaters en bioscopen.

Zo werd ook Groningen aangedaan en op 19, 20 en 21 april 1967 was de documentaire te zien in Het Tehuis aan de Lutkenieuwstraat. Slechts drie dagen dus, maar er werden wel vijf vertoningen per dag gepland, waardoor er vele Stadgers tevreden een kaartje konden kopen. En zoals zo vaak in die tijd werd de voorverkoop gehouden door de eigenaren van twee gezichtsbepalende sigarenmagazijnen: Homan op het Zuiderdiep en Schipper in de Nieuwe Ebbingestraat. Afsluitend kan worden gemeld dat de eigenaar van Sigarenmagazijn Schipper de toen bekende internationale scheidsrechter Klaas Schipper was.

De vraag of Engeland zich destijds terecht wereldkampioen voetbal mocht noemen zal eeuwig een twistpunt blijven. Ook in de voornoemde film werd er geen bevestigend of ontkennend antwoord op gegeven. Wel kreeg de voetbal-liefhebber in 110 — vermoeiende — minuten nog eens een beeld van de strijd om de World Cup 1966. Na de presentatie in Het Tehuis werd de film nog in vele andere plaatsen in Groningen, Friesland en Drenthe vertoond.

En wat schreef de regionale krant over de film? "Goal' is ongetwijfeld een bont spektakelstuk geworden. Talrijke dramatische momenten passeren nog eens de revue. De makers — vele honderden cameramensen werkten aan de productie mee — hebben het vooral in de menselijke kant van de strijd gezocht. Voor de liefhebber van goed voetbal misschien wel een beetje te veel. Door de grote aandacht voor de lange reeks incidenten: gewonde spelers, discussiërende scheidsrechters en uit het veld gezonden voetballers, hebben de wedstrijden zelf een minder belangrijke plaats gekregen.

'Goal' is echter desondanks een interessant document geworden. Men heeft veel met close-ups gewerkt, waarin ondermeer Eusebio en boosdoener Rattin lange tijd zijn gevangen. Een gescandeerd "England, England" rolt nog eens door het Wembley-stadion, supporters beleven hun vreugde en teleurstel-

lingen, Pele zijn grote droefheid. Voor vele voetballiefhebbers zal 'Goal' een film met boeiende, geladen momenten zijn, met als storende factor de reclamespots, waar de sponsors uit het bedrijfsleven op weinig gelegen momenten de aandacht proberen te vangen.'

Zwarte Pieten déjà vu

tekst:
Hans Knot

Cynisch had ik een glimlach op mijn gezicht toen ik andermaal een aflevering van de dagelijkse strip 'Single' in mijn ochtendblad las. We zijn nog maanden van de Sinterklaasviering verwijderd maar toch worden we weer aan het Zwarte Pieten gedoe herinnerd. Ach, ikzelf zal weer in vele gezinnen belangeloos als de oude man gaan optreden, zoals ik al jaren doe in kansloze gezinnen.

Maar het is echt niet een discussie van de laatste jaren want recentelijk kwam ik al een berichtje tegen in het Nieuwsblad van het Noorden van 16 oktober 1968.

Algemeen Dagblad

Het was mevrouw Grünbauen uit Bilthoven die duidelijk maakte dat er een zwarte smet kleefde op het eeuwenoude feest rond Sinterklaas. Ze had zich tot diverse instanties gericht en verzocht om veranderingen. Haar stelling in 1968 was: "Laat Sinterklaas in het vervolg vergezeld gaan van witte Pieten. Ik zie het als een vorm van discriminatie van zwarte Pieten, die onnozel zijn en geen behoorlijk Nederlands spreken."

Mevrouw Grünbauen heeft haar witte-Pietenplan destijds kracht bijgezet door brieven te schrijven naar ondermeer het Ministerie van Onderwijs, de VPRO, aan de burgemeesters van Amsterdam en De Bilt. Ze schreef tevens aan de directie van de Bijenkorf, die volgens haar al die zwarte Pieten altijd zo gek liet dansen. Reacties kreeg ze weinig behalve dan dat men niet veel voor verandering voelde. Van de leiding van de VPRO kreeg ze nog een brief dat het onderwerp met de redactie van de kinderprogramma's zou worden besproken. Daarmee was de kous af en werd niets meer van de protesten van deze vrouw gehoord. We leefden dan ook niet in het tijdperk van de sociale media en kleine brandjes werden snel geblust en een onderwerp werd niet tot vervelends toe opgerakeld.

Berthe Beydals overleden

21 augustus 2016:

Vandaag werd bekend dat afgelopen donderdag 18 augustus Berthe Beydals (geboren in 1936) is overleden. Berthe werkte jarenlang voor Radio Nederland Wereldomroep en ontmoette daar ook haar latere echtgenoot Timmy Thomasson, met wie ze in het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw The International Broadcasting Society (IBS) oprichtte. In die periode werkte ze tevens als freelancer bij de AVRO.

Eén van de taken binnen de IBS was in 1970 de oprichting van de idealistische zeezender Capital Radio. Enige jaren geleden schreef ik een uitgebreid artikel over de betrokkenheid van Berthe Beydals binnen Capital Radio. Haar begrafenis vindt aanstaande woensdag plaats in Amsterdam.

http://www.icce.rug.nl/~soundscapes/VOLUME14/Capital_Radio.shtml

Hans Knot

Laagvermogen radio

tekst: Hans Knot

De laatste weken verschijnen, zowel in de kranten als in de sociale media, tal van berichten over nieuwe radiostations die een licentie van de overheid hebben gekregen om op laag vermogen uitzendingen te mogen verzorgen. Doel daarbij is meer Nederlanders de kans te geven radio te maken zonder dat men in de problemen komt met de overheid. Opmerkelijk daarbij is dat vooral de AM geschikt is gemaakt, immers wordt er door de publieke omroep geen gebruik meer gemaakt van deze uitzendband.

Allerlei projectjes worden opgestart, waarbij Radio Atlantis in Leeuwarden vooral aan de bel trok bij de media en ook heel veel aandacht kreeg omdat men als eerste op deze manier actief was op de radio. Al in een zeer vroeg stadium was men begonnen aan de inrichting van een studio en kon men vrij snel na het verkrijgen van de licentie van start gaan via de 1395 AM. Een frequentie voorheen in Friesland ondermeer in gebruik door Radio Waddenzee.

Een ander gebruik van deze mini licenties is er één om met een knipoog naar te luisteren. De aanvrager van de frequentie 1485 heeft ook de bevestiging al een tijdje in huis en heeft de zender geactiveerd in Amsterdam. Op de sociale media komt een transistorradio op foto voorbij, waarbij het signaal wordt verklaard: 24 uur per etmaal is de Vogeltjesdans te beluisteren. Nu zijn er wereldwijd wel 370 versies opgenomen maar de vraag is of de eigenaar van het station, Herbert Visser, niet beter had kunnen kiezen voor songs waarin het woord 'vis', in welke taal dan ook, voorkwam.

Mijn gedachten gingen trouwens terug naar de jaren negentig van de vorige eeuw en een soortgelijke opkomst van radiostations in de Verenigde Staten van Amerika. Free Radio Berkeley was ook een dergelijk station en werd op 11 april 1993 opgericht als een "Free Speech"-radiostation. Vanaf het eerste begin was men 24 uur per etmaal en 7 dagen per week in de lucht geweest op 104.1 FM met 50 Watt. Het station beschouwde zichzelf als het medium met het alternatieve geluid voor Berkeley en Oakland en omstreken. Het grote nadeel was dat men geen officiële vergunning had, vergeleken met de huidige laagvermogen stations, die in Nederland de kop op steken.

Het was een van de meer bekende stations in zijn soort en daarmee ook een geschikt doelwit van de Federal Communications Commission. Eind 1997 werd een aantal microstations door de FCC uit de lucht gehaald. Maar Free Radio Berkeley wist nog langdurig stand te houden, zelfs tot voor de rechtbank. In 1999 viel dan ook het doek voor Free Radio Berkeley

Stephen Dunifer, die in Amerika ook wel de "Johnny Appleseed" van de micropower-zenderbeweging wordt genoemd, was de oprichter van Free Radio Berkeley. Hij was bovendien elektronisch ingenieur en hij bracht via zijn organisatie ook nieuwe, goedkope apparatuur en bruikbare informatie aan de man. In juni 1999 jaar werd zijn station Free Radio Berkeley door middel van een gerechtelijk dwangbevel gedwongen de uitzendingen te staken. Met doorgaan riskeerde Stephen een fikse gevangenisstraf. "Daarvoor ben ik te oud", zei hij en haalde zijn station uit de ether. Om het station te steunen vond er vervolgens een wel heel bijzondere actie plaats.

Eind november 1998 hebben vervolgens twee advocaten het gevecht voor de vrije meningsuiting geopend vanuit een hoge boom in het Willard Park in Central Berkeley. Onder de nickname "Birdman" en "Sparrow" begonnen de twee aan een lange uitzending van het illegale radiostation Tree Radio Berkeley. Gedurende de uitzendingen, die meer dan een week duurden, kreeg men enorme ondersteuning van het normale presentatieteam van het station, die de advocaten van programma-items voorzagen. Hulptroepen hebben de beide heren regelmatig voorzien van voedsel en drinken maar ook natuurlijk van batterijen om de apparatuur te kunnen laten draaien.

Het station, dat op zeer laag vermogen vanuit de bomen heeft uitgezonden, was opgericht om de lokale inwoners van Berkeley er op te wijzen dat de FCC destijds nog steeds microstations met geweld uit de ether haalde. Ook was men ontevreden over het regeringsapparaat dat destijds nog steeds geen besluit had genomen over het eventueel legaal toelaten van microstations in de ether. Tree Radio Berkeley bleef in de lucht van 23 november tot 4 december 1998. De DJ's werden twee keer gewisseld.

Wie meer wil weten over de "micropower broadcasting movement" kan daarvoor terecht bij het boek dat Stephen Dunifer samen met Ron Sakolsky publiceerde. De titel luidt toepasselijk: Seizing the Airwaves.

<https://www.akpress.org/seizingtheairwaves.html>

of download het boek gratis:

https://monoskop.org/images/d/d2/Sakolsky_Ron_Dunifer_Stephen_edds_Seizing_the_Airwaves_A_Free_Radio_Handbook.pdf

Begin februari 1999 kwam het bericht dat de FCC zou overgaan tot het legaliseren van de zogeheten microstations. Nog datzelfde jaar werd een aanvang genomen met het vergeven van vergunningen voor FM-stations met een vermogen tussen de 1 en 1.000 Watt. Doel van deze vergunningen is om 'buurradio' te kunnen gaan maken, maar de licenties zijn ook optimaal geschikt voor religieuze organisaties, minderheids-groeperingen, scholen en universiteiten en kleine bedrijven. En dus worden dergelijke stappen nu ook in Nederland gemaakt.

Hoe we leerden lezen op school

tekst: Hans Knot

Ik denk dat de meeste zestigplussers zich nog wel het ouderwetse leesplankje herinneren. Meestal zaten we met twee kinderen in één schoolbank met voor in het midden de inktpot en ook twee gleuven, waarin kroontjespen en

een potlood konden worden gelegd. Daarnaast was er in het vak onder de schrijfplaat de mogelijkheid wat spullen te leggen, bijvoorbeeld een schoelettui maar ook de noodzakelijke inktlap. Immers de kroontjespen was gevoelig voor vuiltjes en je diende deze regelmatig even schoon te maken alvorens weer 'netjes' te gaan schrijven. Op die manier leerde je gedegen de letters aan elkaar te schrijven. Tenminste als je beschikte over de mogelijkheid van rechts schrijven. Als linkshandige was je echt de pineut, want van links schrijven kon geen sprake zijn en dus werd je gedwongen rechts te schrijven, met alle problemen van dien. Ik zelf hoorde tot die categorie wat na al die decennia nog duidelijk is af te zien aan mijn geschreven woorden.

Enkele keren per week kwam in de lagere klassen ook nog eens het leesplankje op de schoolbank, waarbij je via lettertjes en combinaties van lettertjes de woorden diende te vormen die betrekking hadden op de op de leesplank aanwezig afbeeldingen. Het idee was van onderwijzer Mattheus Bernhard Hoogeveen, die een taal- en leesmethode ontwikkelde in 1905 en daarbij een beroep deed op zelfontwikkeling van kinderen.

De leesplank werd klassikaal ingezet, zodat alle leerlingen tegelijkertijd ermee bezig waren. Bij de leesplank was dus ook een rood busje waarin de letters zaten waarmee de woorden dienden te worden gelegd. Daarnaast waren er ook leesboekjes en wandplaten ontwikkeld om het lezen nog doelgerichter te maken. Hierbij waren ook Jan Ligthart en Hindericus Scheepstra betrokken, terwijl Cornelis Jetses verantwoordelijk was voor de illustraties. Via de wandplaten waren verhalen te maken waarin 'Wim, Mies, Zus en Jet' een hoofdrol speelden. Nieuw aan deze methode was destijds dat de kinderen eerst de woorden begonnen te leren en daarna pas de combinatie van de letters. Speciale leesplankjes werden er in 1917 gemaakt voor de scholieren in Nederlands-Indië terwijl ook voor de Zuid-Afrikaanse scholen afwijkende leesplankjes werden geproduceerd.

Op onderstaande link kan een groot aantal afbeeldingen worden gevonden van de diverse leesplankjes, leesboekjes en wandplaten: <http://www.jetses.nl/leesmethodeenontluike.html>

Het zou tot 1967 duren dat het laatste leesplankje werd geïntroduceerd, die keer in een plastic uitvoering. Daarna verdween het om gevolgd te worden door andere leesmethoden. In een van de boekenkasten bij mij staat nog steeds met enige trots een Hoogeveen letterdoosje.

foto © Hans Knot

Kijk, dit zijn die moderne, handige Philips cassettes

Compact cassettes

Musicassettes

De mp3-generatie

Op de fiets, lopend op straat, hangend tegen muurtjes, zittend in de bus en vooral non communicatief. Immers ze hebben hun minioordopjes in. Zitten te luisteren naar ondenkbare muziek of hebben het druk met onzinspulletjes. Als je ze vertelt dat onze generatie grote recorders en later cassetterecorders voor de opname van favoriete radioprogramma's had, kijken ze je - indien ze je alsnog hebben verstaan - met grote ogen aan. Hoezo, favoriete radioprogramma's opnemen?

Hans Knot

Klaar voor gebruik in al deze Philips recorders en spelers

PHILIPS

RADIOTREFPUNT

RADIONIEUWS UIT NEDERLAND EN VLAANDEREN

Radionieuws? Radiotrefpunt doet een boekje open
Radiotrefpunt.nl

Internet Surf tips

Martin van der Ven
en Hans Knot

We wijzen graag op de mooie fotoseries die Hans Joachim Backus in de jaren zeventig heeft gemaakt met Radio Caroline als onderwerp. <https://www.flickr.com/photos/offshoreradio/albums/72157666974387573>

Uit de nalatenschap van Leon Tippler is een film afkomstig die door zijn voormalige vriend Steve England is gedigitaliseerd en ooit is geschoten op Shivering Sands fort ten tijde van Radio City. <https://www.youtube.com/watch?v=pOpB2iZdYh8>

Bijna 100 foto's inzake de Communicator in IJmuiden zijn gescand en komen uit de collectie van Luuk Meuwese: <https://www.flickr.com/photos/offshoreradio/albums/72157668197977701>

In mei was er een Radiodag in België; Alex Hoek was er weer aanwezig en maakte een prachtige samenvatting van de bijeenkomst.

https://youtu.be/BvWOMJb_df8

Volop herinneringen aan Radio 390 met foto's en documenten uit het archief van Luuk Meuwese <https://www.flickr.com/photos/offshoreradio/albums/72157668364283621>

Hans Joachim Backus heeft ook heel mooie foto's gemaakt van de diverse schepen die Delmare versleet. <https://www.flickr.com/photos/offshoreradio/sets/72157670169868976>

SMC

SHOP

Bestellen: vermeld op de overschrijving aub uw adres en de bestelling.
Of stuur een mailtje met deze gegevens naar: info@mediacommunicatie.nl
Bankrekening: NL85 INGB 0004 0657 00 tnv Mediacommunicatie te Groningen

MONIQUE 963

- Jan-Fré Vos

Het is er: het boek over Radio Monique

Toen in maart 1980 de Mi Amigo zonk leek het gedaan met de Nederlandstalige zeezenders. Tot eind 1984. In december hoorden we ineens testuitzendingen van een nieuw Nederlandstalig station: Radio Monique.

Het station werd ongekend populair en had een grote schare luisteraars. Joost den Draaijer, Tony Berk en Stan Haag waren weer terug op de radio. Bijna drie jaar duurde het avontuur.

Op 25 november 1987 kwam de zendmast naar beneden en was het avontuur plotseling voorbij. Daarna kregen we nog Radio 558/Radio 819, maar die wisten, mede door het zwakere signaal, niet meer zo populair te worden als hun voorganger.

Dit boek gaat over de periode 1984-1987, over de uitzendingen van Radio Monique vanaf de Ross Revenge. Het verhaal van hoge luistercijfers maar ook van stakende deejays die weer eens een keer naar hun zin te lang aan boord moesten zitten.

In de woorden van het station zelf: **Radio Monique, het station voor jou en mij.**

€ 21,95 (NL) of € 27,95 (buitenland)

SMC SHOP

Bestellen: vermeld op de overschrijving aub uw adres en de bestelling.
Of stuur een mailtje met deze gegevens naar: info@mediacommunicatie.nl
Bankrekening: NL85 INGB 0004 0657 00 tnv Mediacommunicatie te Groningen

HET REM-EILAND - Hans Knot

DE ONSTUIMIGE GESCHIEDENIS VAN RADIO EN TV NOORDZEE

Ruim vijftig jaar geleden ging Radio en TV Noordzee van start. Een commercieel station dat vanuit volle zee haar programma's richting Nederland straalde. Hans Knot belicht de opkomst en ondergang van deze unieke onderneming in zijn nieuwste boek.

In 2014 is het vijftig jaar geleden dat dit commerciële initiatief van start ging. Ik neem U graag mee in mijn nieuwe boek meer terug naar een periode waarin Nederland nog een behoorlijke conservatieve sfeer hing en midden in de opbouw, na de Tweede Wereldoorlog, verkeerde." - Hans Knot

€ 20,00 (NL) of € 26,00 (Buitenland)

Laser 558 in mp3, giga set

Voor de ware Laser Lover is er deze DVD-box met ongeveer 575 uren aan MP3 opnamen, opgenomen vanaf de midden-golf. Zowel Laser 558 als Laser Hot Hits en Laser 730 (de testen met de 'ballon') komen aan bod. Herbeleef het Laser-tijdperk van 1984 - 1987. VEEL uren voor weinig geld.

De complete box kost: € 15,00 (NL) / € 20,00 (buitenland)

"Toen niets mocht en alles toch kon" - Kris Diercks

Ontdek waarom John en Yoko op de vloer van hun Rolls belandden toen ze België doorkruisten. Waarom Queen eigenaar werd van 65 fietszadels en de meiden van de The Ladybirds hun behaaitjes in de coulissen lieten. *Toen niets mocht en alles toch kon* neemt je mee naar die boeiende tijd toen alles verboden leek en alles toch mogelijk werd. Geniet van de turbulente jaren met wonderlijke verhalen en pikante anekdotes over Phil Bloom, Hoepia, de baanbrekende Hitweek, Willeke van Ammelrooy en de blote bipsen van Mary Porcelijn. Maar ook over de omstreden minister van Justitie Alfons Vranckx, de zedenmeester van Jazz Bilzen, de modderpoel op Woodstock en de schandaalfilms Blue Movie en Deep Throat.

Rijk geïllustreerd, full color boek voor € 24,95 (NL)

De gouden glans van radio, De turbulente geschiedenis van RNI - Ferry Eden/ Marc van Amstel

In het boek vertellen de booteigenaren Meister en Bollier en ook kapitein Hartevelde hun verhaal en komen deejays als Joost den Draaijer, Jan van Veen, Ferry Maat, Tony Berk, Leo van der Goot, Hans ten Hooge, Andy Archer (e.a.) aan het woord over hun tijd bij RNI. Het is een kleurrijk boek met 160 pagina's, 175 foto's en circa 75 andere illustraties en de moeite waard voor zowel de toenmalige luisteraar van Radio Noordzee als de echte zeezenderfan.

Een rijk geïllustreerd boek in full color € 24,95 (NL) of € 30,95 (buitenland)

